

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ

पूर्वप्रसिद्धी

मौज, सर्वोत्तम, आकांक्षा, शिवतेज, दीपावली, सत्याग्रही, किशोर, पुरुष उवाच, पुरुष स्पंदन, एकता, लोकप्रभा, मुलाचे मासिक, परीवर्तनाचा वाटसरू, मुक्तछंद, एकमत, रूची, पाणिनी, रानफूल, पिंगळावेळ, स्वप्ना, व्यासपीठ, चैत्रेय, वसुधा, विद्रोही, रजधूळ, दीक्षा, अक्षर, अक्षर वैदर्भी, अक्षर परीमल, नवराष्ट्र, जाणीव, अधिष्ठान, शब्दगंधा, विद्रोही, अनुराग, काव्याग्रह, अक्षर पेरणी, रंगमंच, महाराष्ट्र टाईम्स, लोकसत्ता, दिव्य मराठी, सकाळ, लोकमत, लोकशाही वार्ता, तरूण भारत, पांचजन्य, देशोन्नती, पुण्यनगरी, मतदार, प्रतिदिन, चपराक, लवअंकुश, माजलगाव परीसर, पुणेपोस्ट, मिळून साऱ्याजणी, प्रज्ञासूर्य, नेटभारी, शब्दांकूर, वाघूर, माणवैभव, काव्यशिल्प, आरंभ, ग्रामवार्ता, रंगदीप, रसिक.

किरण शिवहर डोंगरदिवे

नभप्रकाशन

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ

- प्रकाशन क्र-२८३०
- प्रकाशन दिनांक
१८ एप्रिल २०१९
- © किरण शिवहर डोंगरदिवे
समता नगर, मेहकर, जि. बुलडाणा (महाराष्ट्र)
मो. ७५८८५६५५७६
kdongardive@gmail.com
- प्रकाशक
मिलिंद डाहाके
नभ प्रकाशन,
श्याम नगर, काँग्रेस नगर रोड, अमरावती.
मो.-७७९८२०४५००, ८१७७८३८४००
email-nabhprakashan@gmail.com
Web-www.nabhprakashan.com
- मुखपृष्ठ संकल्पना
राहुलकुमार
- अक्षर जुळवणी
नुजहत जर्बी
चपराशीपुरा, अमरावती.
- मुद्रक
'नभ प्रिंटर्स'
श्याम नगर, काँग्रेस नगर रोड, अमरावती.

■ मूल्य- १५० /- रु.

ISBN- 978-81-905776-59-5

अर्पण पत्रिका

ज्या थेंबानी समुद्राला आकार मिळतो
आणि
ज्या शब्दांतून महाकाव्य साकार होते
त्या
थेंब ओल्या क्षणातूनी व्यापलेल्या आत्मयुगाला

रचनेच्या मुळाशी

आत्म्याच्या विवरातील संदर्भाचा शोध घेताना आंतरीक कल्लोळ जेव्हा विस्फोटाच्या क्षणापर्यंत पोहचतो आणि स्पंदनातून जेव्हा संचित खूणा ओसांडून वाहू लागतात. तेव्हा माझ्या आयुष्यातल्या पटावरचे सर्व आधार वृत्ती महावृक्ष कोसळतात. मी एकटा निर्जन बेटागत आसमंताचे विखुरलेले तुकडे जपण्याचा प्रयत्न करतो. डोळ्यांच्या काचा तडकलेल्या असतात, मग पापणीत अश्रू थांबतच नाहीत. मग मी ती फसवी रेशमी चादर पांघरतो दुःखावर, अन् वाळूच्या वाळवंटात जेव्हा माझी अस्तित्व धरती दुभंगते तेव्हा मृगजळातले शिल्प जागे होऊन मला आधार देते, दिलासा देते. मग मी ते शिल्प फोडतो मात्र याचा अर्थ कधीही शोधत नाही...

...कारण जेव्हा मी तसा प्रयत्न करू पाहतो तेव्हा संचितात दडवून ठेवलेली सारी रहस्ये अन् गुपिते डोळ्यांसमोर फेर धरून नाचतात. दुःखाने त्वचा सोलताना आणि सवाष्णीच्या धर्माला बाधा येऊ नये म्हणून सतीने नदीकाठी फोडलेले लाल हिरवे बिल्लोर गहीवरते, मन सत्य असत्य, पापपुण्य याच्या पलीकडे जाते. एका नितांत क्षणाची आठवण उजळते. आकाशाचे हे अर्भ्रफूल नेमके कश्याने कुस्कारले याचे उत्तर आत्मा मागतो. देहाच्या पत्नीकडे विखुरलेली संध्या अस्तित्व राखून ठेवते आणि मग मी जुळवणी करतो. स्वतःच्या अस्तित्वाची... झालेच तर रेशमी व्यक्तिमत्त्वाच्या एका आधारवृत्ती राधेच्या अंगा रंगाची... या दोन्ही अस्तित्वाची गुंफण नेमकी मला करता येत नाही आणि ते शक्यही नसते. मग अस्तित्वाची गुंफण जेव्हा जेव्हा विस्कटते तेव्हा तेव्हा शब्द जन्म घेतात आणि अस्तित्व शोकांचे गहिवर दाटून येतात. मग फक्त शोध सुरू होतो जुन्या प्रेयसीचे नव्या संदर्भाच्या...!!!

– किरण शिवहर डोंगरदिवे

८७ दोन क्षितिज	१०८ वळण
८८ देठमुक्ती	१०९ उंबराचे फुले
८९ बासरी	११० चंदनाची बाहुली
९० अस्तित्व शोकाचे गहिवर	१११ गुंजन
९१ पाऊस चैतन्य	११२ चंद्रास्तित्व
९२ शेवटचा प्रवास	११३ विदुलेची चित्रे
९३ उसवलेली आठवण	११४ श्वेतायनाच्या उत्तरसीमेवरून
९४ दवाचे पाणी	११५ निशाण
९५ कल्पांत	११६ पाऊस
९६ पाण्याचा रंग	११७ ऋणार्ईत
९७ श्वेतकिरण	११८ ओझं
९८ लता मंगेशकर	११९ सूर्यपुत्र
९९ शोकमग्न ताजमहालाचे गीत	१२० आकाशगंगा
१०० मोरपीस	१२१ वधस्तंभ : संदर्भ अस्थी
१०१ झळ	१२२ वेदनाचे गाणे
१०२ प्रहार	१२३ कस्तुरी
१०३ संभ्रमित	१२४ लीलीचे फुले
१०४ अस्तित्व-२	१२५ गंधर्व
१०५ साक्षीदार	१२६ काचघरातील मासा
१०६ उंबराची सावली	१२७ तरीही...
१०७ श्वेतकिरणाच्या रेषा	१२८ वसंत आला
	१२९ कुंती संदर्भ
	१३० जळू

अनुक्रमणिका

१ झाड... आईची सावली	२२ आत्मरंग : जन्मसंदर्भ	४३ हरवलेली सावली	६६ नर्तकीचे पैँजण
२ रंगातून झरतो पाझरतो	२३ मृगजळाचे रंगसंदर्भ	४४ मातृगंध	६७ रिक्त प्रतिबिंबाचे दुःख
३ मृगजळाचे सरोवर	२४ मृगजळाचे भासतरंग	४५ मातृकुळातला पाऊस	६८ समाधीवरचे रेखाटने
४ मृगजळाचे पाणी	२५ शब्द संदर्भ	४६ अंतापासून एकांतापर्यंत -	६९ चांदरात
५ मृगजळातील डोह	२६ वळण : एक संदर्भ	४७ नवी प्रेयसी	७० अतर्क्य
६ मृगजळातील शिल्प	२७ रेषा संदर्भ: उर्मिला	४८ आनंदवारी	७१ मेणा...
७ दुःख संदर्भ जोगवा	२८ मौनाचे संदर्भ	४९ रेशमी पाते	७२ अस्तित्वाची नक्षी
८ मल्हार: ऋतू संदर्भ	२९ संदर्भ	५० हिरवळ	७३ उंबराचा पाचोळा
९ संदर्भ : गाभारा	३० वनवास संदर्भ : उर्मिला	५१ सारंग	७४ कांतिगंध
१० दुःख संदर्भ : राधेय	३१ पाऊस : एक संदर्भ	५२ तृष्णेची गाणी	७५ संन्याशाची राधा
११ संध्येचे रंग संदर्भ	३२ वसंत संदर्भ : ऋतूपूर्ण	५३ बहिष्कृत देवदूत	७६ गोंदण
१२ धुक्यातील संदर्भ	३३ जाग सखे वसंत आला !	५४ राधा	७७ राजहंसाची पिसे
१३ दुःख संदर्भ : यशोधरा	३४ चैत्रसंध्या	५५ दक्षिणा	७८ पापणीतला मल्हार
१४ पाऊस : ऋतू संदर्भ	३५ चैत्रलिपी	५६ महायात्रा	७९ बाहूली
१५ शहर - संध्या संदर्भ	३६ चैत्रपल्लवी	५७ पानगळीचे किनारे	८० कृष्णफुले
१६ संदर्भहिन क्षितिजे	३७ वसंत रंग	५८ मातीचे गोत्र	८१ अंधार समाधीवरची फुले
१७ मल्हार संदर्भ	३८ वसंत भ्रम	५९ कृष्णऋण	८२ या वळणावरून मागे पाहताना
१८ संध्या संदर्भ : शोक	३९ बहिणाई	६० अस्तित्व	८३ पाणी
१९ दुःख संदर्भ : राधा	४० सावली	६१ रांगोळी	८४ मृगजळाचा ध्यास
२० दुःख संदर्भ : द्रौपदी	४१ मातृकुशीतल्या चांदण्या	६२ रांगोळी-२	८५ सतीचा दिवा
२१ दुःख संदर्भ : गांधारी	४२ मातृसय	६३ आभाळ दुःखाचे अस्तर -	८६ पंख हरवलेली परी
		६४ असंभवाच्या गाठी	
		६५ संन्याशाचे घर	

मृगजळाचे पाणी

श्वासातून माझ्या खोल उतरली
चंद्रकिरणाची रेघ,
अवचित विरला इंद्रधनू
शुभ्र अंबरी दाटले मेघ

गोठलेल्या रात्री खिन्न गाते
हळवी रातराणी;
वाळूच्या महासागरात उचंबळे
मृगजळाचे पाणी

तुझ्या कस्तुरी देहगंधाने
श्वास माझ्या भुलला;
फसव्या कोल्ह्याचा दरवळ गोंधळ
तसा दैवगंध हसला

मावळत्या चंद्रकिरणात,
चंदनशिल्पाची मंद सुगंधित छाया;
क्षणभर थांबते मरणभयाने
क्षितिजाची पिवळी काया

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/ ८

झाड... आईची सावली

झाडाची हसता पालवी, हसते झाडाची हिरवळ
पानातून ओथंबता पाणी, विरते उन्हाची मरगळ.

थबकतात झाडांपाशी ऋतू, झरतात पानापानातून
फुलाफुलातून तेजाळतात, चैतन्याच्या लाख लाख

झाडाच्या फुला पानाशी, जीव गुंतला सुगंधी,
पाकळी हसून बोलते, मीच हसते फुलाआधी.
झाडाच्या पानोपानी झाडाच्या अंगोपांगी,
खोप्यामध्ये सुगरण आपला जीव टांगी.

झाड पाखरांना खेळवे, झेलून ऋतूचे सोहळे,
झाड पानातून हसते, जपून ऋणानुबंध कोवळे.

झाड बापासारखे उभे... झाड आईची सावली,
झाडावरच्या चिमण्यांत माहेरवासी लेकीच्या चाहुली,

असा झाडाच्या मुळापाशी, प्राण झाडाशी गुंततो,
कळेना बुंध्यावर कोण कशाला कुन्हाड घालतो ?

झाडाचे दान जपावे, दानात रान हसावे,
रानात प्राण पेरावे, प्राणाने झाड जपावे...

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/ ५

रंगातून झरतो पाझर तो...

निळ्या जांभळ्या रंगाचे असे हिरवे पिवळे छंद
रंगातून झरतो पाझरतो हृदयातील आनंद

पानोपानी जपली रूजली निळ्या नभातील नाती
गर्द हिरव्या झाडावर फुलल्या चैतन्याच्या वाती
ह्या मातीतून फुलतो मोहरतो जगण्याच्या आनंद
रंगातून झरतो पाझरतो हृदयातील आनंद

पुर्वेस उधळून तो लाल केसरी गुलाल सारा
सोनेरी किरणावरून दौडत येतो तो सूर्यतारा
अंधार सरता आळस निजला डोळे करून बंद
रंगातून झरतो पाझरतो हृदयातील आनंद

झेळून अंगावरती ओले इंद्रधनूचे रंग सारे
रंगीबेरंगी होऊन हसती फुल अन् पाखरे
दिशादिशातून तेज उधळून वाहे वारा धुंद
रंगातून झरतो पाझरतो हृदयातील आनंद

शब्द हळवे रंग कोवळे जुळून आले सूर ताल
रंगाच्या फैरी झेलण्यात गुंतले सारे बाल गोपाल
निसर्गात शिमगा खेळत फुले उधळतो मकरंद
रंगातून झरतो पाझरतो हृदयातील आनंद

मृगजळाचे सरोवर

गती मंदावली ह्या धरेची
ऐक प्रतिबिंबाची हाक;
मेघाच्या चंदेरी साजाने
आला क्षितिजाला वाक

सुवर्णमृगाच्या कातडीवर नसते
कधी लक्ष्मणाची रेषा;
साता समुद्रापल्याड उर्मिलेला
समजली सौमित्राची भाषा

गंध हरवला अत्तराचा
जरी जपली नक्षीदार कुपी;
गोखुर उधळत गेल्यावर
धुळाक्षरात प्राक्तनाची लिपी

संध्येच्या आडोश्याला जिथे
श्वासात दडले गहिवर;
अश्रू विझल्या डोळ्यातून
निथळले मृगजळाचे सरोवर

अंतर्ताम्याच्या या बंद कप्प्याचा
कुणास लागला थांग?
पदचिन्हाचा आदमास घेऊन
वळणावरच्या प्राजक्ताला सांग !

मल्हार : ऋतूसंदर्भ

श्रावणाच्या पाण्याला
हळद उन्हाची नक्षी,
गर्द हिरव्या वनराजीवर
थबकलेत पक्षी.

वाजला अंगणी पाऊस
आली जुनीच चाहूल;
गढीखालच्या मातीने
नाही विसरायची गोधूल !

निनादले ओळखीचे कंकण
आले माहेरवासी कुणी;
गंध फुलल्या मोगऱ्यांचा
अजून जपलाय मनी.

श्रावणाच्या सरीत
झडला मोराचा पिसारा.
वाळूला भिजवून लपला
जान्हवीचा किनारा.

असा मोहरला आसमंत
भासे सप्तरंगी
भिजल्या आत्म्याने जपला
मल्हार अंतरंगी !!!!

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१२

मृगजळाचे डोह

संन्याश्याच्या कानी
आली पैजणाची नांदी
सतीच्या गोऱ्या अंगावर
काळी झाली चांदी.

डोळे संन्याशाचे खोल
त्यात सखीचे प्रतिबिंब
पापणी आड अश्रुत रडले
करुणार्त उसाश्याचे टिंब.

दूर वैशाखातल्या सावल्या
विरघळल्या मृगजळाच्या डोहात
व्याकुळ ढग पाझरण्याआधी
बैरागी अडकला झोळीच्या मोहात.

छोट्या गावाच्या पारावर
सतीच ढळला तोल
संन्याश्याच्या कमंडलूतले
पाणी गेले खोल.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/ ९

मृगजळातले शिल्प

मी आत्म्याच्या खोल विवरात,
जेव्हा डोकावून पाहत राहतो शून्यवत.
तेव्हा प्रतिबिंबाच्या उदास डोळ्यांमध्ये
ओथंबलेले असतात स्वप्न ओल्या-ऋतूंचे
कोवळे निष्पर्ण थेंब;
ज्यांच्या गर्भात सळाळत असतात
अस्तित्व वेदनेचे कोंब.
अस्तित्वाची खोळ टाकून मी
रेशमाच्या चादरीत बांधून घेतल्या
चंदनगंधी सावल्या;
आभाळ फाटले तेव्हा
ढगाच्या पिसाऱ्यातून जमिनीवर उतरल्या
वाळूच्या लहरीत डोलणाऱ्या बाहुल्या.
मी तासले पाषाणाला तसे
समोर उभे राहिले मृगजळातले शिल्प,
जिंदगी पुढे रेटत न्यावी...
इतक्यात श्वास विझले अन्
वान्याने झुगारले अस्तित्वाचे छायाकल्प.

दुःख : संदर्भ : जोगवा

दूर गगनाखाली विस्तारले स्वप्न
त्याचा अर्थ काढत नाही राधा;
अंतातल्या आरंभाची भाषा ...
काढावा कसा त्याचा अर्थ साधा?

जिथे संचित राहिले कोरडे
त्या मृगजळाचे साधून कल्पतळे;
पाण्याच्या भ्रमाने रानोमाळ
पेरीत जातो मी मृगजळे

उलटी अडकलीत वटवाघळे
कंचनीच्या प्राचीन महालापाशी;
दगडातली अहिल्या धावते
राघवाच्या चरणापाशी.

अंधारातून येती स्वर आर्त ओले
मग आसवांनी कशी भरेल पोकळी;
संध्येचे दूत उभे पालखी घेवून
अन् भोई गेले तोडून साखळी.

आत्म्याच्या वेदनेवर चांदण्याची फुंकर...
जळे सरणावर देह चंदनाचा नागवा
माझा मोक्षगांधार तोलायला
मागशील ना सखे सटवाईचा जोगवा.

धुक्यातील संदर्भ

गढीलगतच्या जुनाट वाड्यामध्ये
पैजणावरची झटकली नक्षी;
सूर्याचा रथ रांगोळीत रेखाटताना
पंख हरवून बसले पक्षी.

जमिनीचे गहिवर दाटले
तसे आभाळ झाले ओलेचिंब;
धुक्याचे स्वप्न गोठताना
तळ्यात बुडूनही कोरडे प्रतिबिंब.

क्षितिजाच्या कनातीखाली विखुरले ऋतू
पानगळीतला वेचून पाचोळा;
धुक्याच्या संदर्भात विरताना
दवात झाला जीव गोळा.

माझे आकाश पडले गहाण
अस्तित्वाचा लिलाव झाल्यावरती
पंखातले बळ संपल्यावर
आधारासाठी अंथरतो ही धरती

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१६

संदर्भ : गाभारा

आले भरून डोळे
अश्रू विझल्या क्षणी;
ओल्या वाळुचा किनारा
तरंगला विदीर्ण मनी.
ओळखीच्या दिशा साऱ्या
भ्रमराशीत गुंतल्यात;
सागरात उतरून चांदण्या
कैद झाल्या शिंपल्यात.
कृष्णाचा मोह झाला
यमुनेत विरली राधा;
मग विषाच्या निळाईस
येई मीराचा रंग साधा.
असाच संध्येच्या पदराशी
दुःख मी बांधतो;
कळस हरवलेल्या मंदिराचा
गाभारा मी सांधतो.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१३

दुःख संदर्भ : राधेय

मी जिंकण्यासाठी लढलो,
अन् लढण्यासाठी हरलो.

रथचक्र जमिनीत फसले,
अन् रणांगण माझ्यावर रूसले.

दैवाने दिला जन्मताच धोका,
अन् मातेने बांधला नाही झोका.

ही कवच कुंडले असामान्य,
ठरली कुळवंशाविना शून्य.

मी ज्ञात कर्ण...महादानी,
जीवन अधांतर...मी महामानी,

बाण बाण झेलताना...
शब्द शब्द पेलताना,

उणे कशाचे मला काय?
फक्त नाही दूधावरची साय.

कोण हरले कोण जिंकले ?
कमळाचे देठ चिखलात खुडले.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१४

संध्येचे रंग संदर्भ

क्षितिजाच्या आडोश्याला
पुरून टाकली एक अनाकलनीय
संध्या...
मेंदीच्या गर्द अरण्यात
पिसाळलेल्या मोराचे तुटले पैजण;
जांभळ्या अंधारातून देहात उतरले
पिसाट लहरीचे अपूर्व चंदन.
क्षण क्षणांनी साधताना
उघडे पडते रेशमी चाकूचे पाते;
रांगोळीत कण कण रेखाटताना
डोळ्यात दाटते अनामिक नाते.
बिंबापासून प्रतिबिंबापर्यंत
जेव्हा मावळतीचे मेघ पसरतात;
अस्तित्वाच्या अंतापर्यंत
तेव्हा संध्येचे रंगसंदर्भ उतरतात
मी पुसत जातो
उसवलेल्या क्षणाचे सारे संदर्भ गंध;
निर्जन देवळापाशी निथळले
आभाळ तुटल्या रक्ताचे संबंध.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१५

संदर्भहिन क्षितिजे

या इथल्या वाळवंटात
मृगजळाच्या भासातून उभारणारे अस्तित्व
पांघरले जाते तेव्हा आत्म्यावर बेकदरीने
तेव्हा वेचले जातात हाडातल्या वाळूचे कण;
अगदी श्वासातूनही गाळले जातात क्षण.
तोडले जातात कवटीतले मणिबंध
जपले जातात वाळूच्या घड्याळातील रक्तबंबाळ ऋतू
अगदी आटून गेलेल्या असतात नद्या
डोळ्यातल्या ओलसर किनाऱ्यापाशीच...
हे असंच घडणार होतं !
मग घडलं तर बिघडलं काय?
इतके वार सहन करण्याची शक्ती
असती प्राजक्तात तर
वाळवंटही बंद झालं असतं त्याच्या पाकळ्यात
आपण आकांत करतो
वाळवंटात कणकण विखुरतो
वेदनेच्या रेटाड प्रदेशात
क्षण क्षण विसावत जातो.
वधस्तंभावरून उभ्या आयुष्याच्या
जखमा सांधल्या जात नाहीत;
अन् लक्तरलेल्या रेशमी अस्तित्वाला
पदराच्या चिंध्या बांधल्या जात नाहीत.
शेवटी शरीरातल्या वाळवंटातून
गंध ओसरल्यावर पुसट होतात
अस्तित्वाची संदर्भहिन क्षितिजे

दुःखसंदर्भ : यशोधरा

संन्यासपर्वात
गाठ सोडून
संसार मोडून
जाईल बुद्ध !

तुझ्या आयुष्यात
घोटभर ऊन
एकांत धून
पसरलेली !!

मोडल्या रथावर
दैवाचा रोष
देशील दोष
कुणाला?

सूर्य सखीने
स्वीकारावी दीक्षा
मागू नये भिक्षा
चांदण्याची.

तुझ्या पायापाशी
विरतील दाही दिक्षा
उजेडाची आहे आशा
फक्त तुझ्या ठायी !!

पाऊस : ऋतू संदर्भ

पाऊस पाऊस
रान हिरवे सारे,
नद्या नाल्यांचे कसे
चिंब भिजले किनारे.
पाऊस पाऊस
नभी इंद्रधनुची रेघ;
मोर नाचून झेलती
पिसाऱ्यावरती मेघ.
पाऊस पाऊस
जसे वाऱ्यावर झुले,
माहेरच्या रानात
जीव माहेरवासीनीचा फुले.
पाऊस पाऊस
पान पान ओले चिंब,
विश्व सारे व्यापून उरे
पावसाचा एक थेंब.
पाऊस पाऊस
सारी धरती फुलली,
कस्तुरीच्या सुगंधाने
जशी अत्तरात रूजली.
पाऊस पाऊस
रान पाखरांचे थवे,
भिजल्या ऋतूत गुंतले
शब्द जुने नवे.

शहर-संध्यासंदर्भ

अस्तित्वाच्या खुणा जपण्याचा
प्रश्न निघाला तेव्हा...
संध्येच्या क्षितिजावर दूरवर गेलेली
आठवते पदचिन्हाची रेषा,
जी जपण्याचा आटोकाट प्रयत्न करून
संध्येच्या रंगात वितळला देह.
खरं तर चार माणसचं फक्त
अस्तित्व खांद्यावर घेणून जातात
त्या अनोळखी वळणावरच्या खूणा...
सारे प्रश्न निरर्थक करून जातात.
अस्तित्व विणलेली माझी चादर
उरात जपते वेदनेचे रेशमी अस्तर;
छोटसे दुःख घेवून जाणारा मी
कशाला शोधू टिचभर देहासाठी
अस्तित्वहीन चेहऱ्याचे संध्या विरहित शहर?

दुःख संदर्भ : द्रौपदी

धगधगता निखारा कोरून
खोदू नकोस सुंदर लेणी,
रक्त ओले केस तुझे
कशी घालशील वेणी.

तुझ्या डोळ्यांतल्या करूणेआड
मय सभेतला जळतो बगळा,
निरगाठ सुटता अखेरची
कृष्ण धावतो सावळा.

तुझे भस्मगंधी देहरूप
त्याला पंचरंगी सोहळे,
काट्यावर उभी राहून सखे
शेवटी मरण होते कोवळे.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/ २४

मल्हार संदर्भ

आसमंती मल्हार
वान्यावर मंद
पावसात बेधुंद
भिजलेला ॥

क्षितिजापाशी मल्हार
मेघांची सजवून नक्षी
चिंब भिजवून पक्षी
ओथंबलेला ॥

अंगणात मल्हार
प्राजक्त निथळे चिंब
कुंपणापल्याड प्रतिबिंब
संचिताचे ॥

डोळ्यांत मल्हार
पापणीत स्वरगंध
स्वप्नांचे ओले बंध
अश्रूंनी ॥

मनातला मल्हार
आभाळ भिजवून अंतरंगी
सखीच्या पदरातली सारंगी
हरवून गेलेला ॥

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/ २१

संध्या संदर्भ : शोक

अशाच संध्याकाळी ती आली निर्जीव होऊन
होरपळलेल्या फुलांच्या मलुल पाकळ्या
पसरल्या माझ्या अंगणात...
आणि मी भयकंपाने दूर पळालो
सावलीपासून...
माझ्या अस्तित्वाला भार तोलेना
तिच्या पालखीचा.
त्यांनी अलगद उचलेले...
तिच्या राखेवरची गोखुरे आणि
संध्याकाळी अंगणात हंबरणारी गाय,
अजूनही आहे माझ्या अस्तित्वासमोर.
पापणी हलत नाही
प्रतिबिंब झुलत नाही
काटा सलत नाही
माया उरत नाही.
संध्या येत जाते...क्षितीज खुलते
भगव्या रंगात फुलते.
येणाऱ्या प्रत्येक श्वासात
एक अंतर निश्चित असतं, ते कायम आहे.
फक्त संध्येचा शोकप्रहर बिलगला,
माझ्या मनाला, माझ्या आत्म्याला

दुःख संदर्भ : राधा

विषाने भरला तुझा प्याला
अन् निळसरच तुझा कृष्ण बाई;
गोठवून कारुण्यांच्या संध्या सांग
का विषावर साय नाही ?

क्षितिजावर प्रहर चढताना
जरी निवांत निजले सांजवारे;
दुःखाचे भर ओलांडताना
वाहून जातात लाटेवर किनारे.

थेट यमुनेच्या डोहातून येती
पूर्व संचित छायेची गाणी
दूर बर्फाच्या नदीने अडविले
राधेच्या डोळ्यातले पाणी.

मृगजळाचे भासतरंग

रेशमाचे असले जरी पंख
मातीचेच असू दे पाय;
क्षीरसागराच्या लाटेवरती
चाखू नकोस जहरी साय.

अत्तराच्या गंधाने केव्हातरी
उलगडेल हे संचित सगळे;
हाडावर चोची घासून
नामानिराळे सुटतील बगळे.

सखीने पदराआड जपले
संभोग खुणेचे हिरवे चुडे;
अद्भुत देहधून घेऊनही
सुटेना अंतर्प्रतिभेचं कोडे

मृगजळाच्या भासतरंगात
भिजले सत्याचे अंग;
पोरक्या सावलीला फासला
कुणी अवास्तव्याचा रंग.

दुःख संदर्भ : गांधारी

युगांतरच्या दिवशी दुर्योधन नागवाच येई,
वाट पाहत थांबली, गांधारी होवून त्याची आई.
पुत्रप्रेमाने आणली याच जन्मी सती धर्माला बाधा,
तसाचा असेल का? जन्माच्या वेळी होता साधा.
कुणी सांगावे नजरेआड दिशाहीन झालेलं लेकरू,
आईच्या मनासारखं बदलून नवीन जीवन करेल सुरू.
आता तरी अहंकार दाखवू नये शेवटच्या क्षणाला,
हरलेल्या युद्धात प्राण लावू नये पणाला.
एखाद्या उद्ध्वस्त करणाऱ्या ग्रहाला देवू नये हाक,
दाखवू नये आंधळ्या बापाच्या नजरेतला धाक.
केव्हातरी जेव्हा मी शृंगारली अंधाराची सेज.
तेव्हापासून बुबुळात साठवले बघ सतीचे तेज.
नजर त्याच्या देहावर पडताच तो जणू पाषाण होई,
शेवटी धर्माच्या ज्वालपुढे अधर्माचे भस्मच होई.
जे घडायचे ते घडो शेवटी...
मात्र आज डोळ्यांत धगधगेल मातृत्वाचा क्षण,
उघड्या डोळ्यांत पुण्य साठवून त्याला पाहिले पण...
शेवटी कसा तो राहिला मांडीत कोवळा?
पुन्हा अंधार...नको पाहणे त्याचा मरण सोहळा.
आतड्याची दोरी वाळल्यावरच फुटते मायेची ओल,
गर्भाशयाबाहेर जीव मेल्यावर हृदयात खड्डा पडतो खोल

आत्मरंग : जन्मसंदर्भ

देवदूत पंख मिटून परतले
संध्याकाळी गावाच्या पारावर;
जन्म पेरल्यावर चांदणे गोंदले
संचिताच्या बंद दारावर
अस्तित्वाच्या भ्रमगंधात रंगले
सगळे मेघग्रस्तित चुडे;
अंगणात उर्मिलेची रेघ...
मोडून जाऊ कसा पुढे?
उल्केवरच्या वाळवंटात
वितळले अस्तित्वाचे गर्द रंग;
निष्पर्ण जन्मसंदर्भाचे
पापणीत मिटले तरंग.
देहाच्या किनाऱ्यापाशी गहिवरले
शालीन नदीचे पात्र;
शहराबाहेर संन्याशी मेल्यावर
कमंडलूत वितळते रात्र
माझ्या आत्मरंगाचा
आता करत नाही खुलासा;
मात्र पापणीतला थेंबही
कधी झाला नव्हता दिलासा.
शब्द कळेना जन्मसंदर्भाचा
अन् क्षितीज झाले भगवे;
पापण्यातले पाणी आटतांना
मृगजळाचे रंग होते फसवे.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/२६

मृगजळाचे रंगसंदर्भ

मृगजळाच्या रंगात मिसळले
आत्मीय उमाळ्याचे पाणी;
वाळूच्या लहरीवर डोलते
संध्येची पोकळ नागफणी
फेर धरून अस्तित्वाचे
गरगरती देठमुक्त पाने;
संचिताच्या श्वासातून रक्ताळती
गोंदलेल्या लावण्यांचे गाणे
वाळूच्या कणांनी झेलले
आत्म्याच्या डोहातले स्वप्न तरंग;
एकांत पिळून प्रतिबिंबाने
उधळले मृगजळाचे रंग.
वाळवंटातली आंधळी प्रार्थना
हरवली रंग रहस्याच्या वळणावर;
कळेना शिंपल्यातले वैभव
उधळले कुणी संगमरवरी मरणावर?

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/२७

मौनाचे संदर्भ

They have to be
Silent in storm of life
मी जेव्हा जेव्हा अंतर्आत्म्यात
डोकावतो डोळे मिटून...
उधाणलेल्या सागराचे तरंग
शिवतात आत्म्याच्या बंद दारास;
मस्तकात उधाणलेले झंझावत
हलकेच निवत जाताता संध्येच्या पारास.
मौनगंधाच्या ह्या निर्वात क्षणात
फिरून घेतो मी युगांची दारे;
स्वप्नभ्रम, गंधहीन अस्तित्वावरचे
विझून जातात निरर्थक पहारे.
शाश्वत अशाश्वताच्या वळणावर
सत्य असत्य, पापपुण्याच्या पलीकडे,
जिंकण्यासाठी जिथे नव्हती धरती आकाश
डोळे मिटून छेदती आत्म्याभोवतीचे कडे.
एकांताच्या परीसीमेवर आरूढ होऊन
वळतो मी संचिताच्या जीर्ण वाटेवर;
महाशून्याच्या विवरात विलीन होण्यापूर्वी
हिंदोळत राहतो अस्तित्वाच्या लाटेवर.

शब्द संदर्भ

शब्द चित्रात रेखलेले इंद्रधनूचे रंग झेलणारा.
शब्द हाडातल्या मंद लहरीत गारवा पेरणारा.
शब्द प्राजक्ताच्या पानातून हळूवार निथळणारा
शब्द हिरव्याश्या स्वप्नाला कस्तुरीचा गंध देणारा.

शब्द हळूवार मंद,
शब्द मुसळधार बेधुंद.

शब्द आठवणीच्या पंखावरती निजलेला,
शब्द मोराच्या पिसाऱ्यावरती उधळलेला.

शब्द तृष्णेचा थेंब
शब्द अंकुरणारा कोंब.

शब्द सखीच्या पदरात मोती झालेला.
शब्द प्रितीच्या विश्वात सोबती झालेला.

शब्द भावनेच्या डोहातला,
शब्द स्वप्नाच्या मोहातला.

शब्द रानाच्या मातीत सोन्याहून पिवळा,
शब्द मनाच्या मातीत हृदयाहून कोवळा.

वळण : संदर्भ

ओळखीच्या वळणावर
तोच राग छेडलेला;
पावले अडखळली जराशी
रांगोळीत तोच रंग पेरलेला.

वळणावरून वळताना
स्मरली तुझी ओली पापणी;
पुरातले कढ आवरून
अंतरंगी पेरतो उदास चांदणी.

त्याच दळदार बोटांनी
केसात सुगंधी मोगरा खोवलेला;
जोडव्याच्या गर्भार चांदीने
मोहाचा स्पर्श पांगलेला

टिचलेल्या बिल्लोराचे
गढीखालून उचलून तुकडे;
वळणाआडच्या नदीत विखरून
मी वळतो त्याच वळणाकडे.

रेषा संदर्भ : उर्मिला

गाभाऱ्यातल्या यज्ञात
जळताना काया
सोडोनिया माया
जावू कोठे ?

आभाळाच्या पोकळीत
ढगांचा पिसारा
रहायला निवारा
शोधू कोठे?

आहुतीच्या वेळी
रंगलेला विडा
अन् हिरवाकंच चुडा
विसरू कसा?

सतीच्या वचनाची
असो कोणतीही भाषा
उर्मिलेची रेषा
मोडू कशी?

पाऊस लेवून अंगाभोवती
घ्यायची सावरून जरासा;
ओलत्या तिच्या लावण्याला
मग लाजायचा आरसा

पावसात भिजतांना पाऊस
ओंजळीत जपावा थेंबभर;
मागे वळून पाहतांना
ओळख द्यावी कणभर.

पावसाने भिजलेले नक्षत्र
मिळाले जरी आंदण;
वाळूतल्या किल्ल्यांशी असते
बेभान लाटांचे भांडण

मग....
पावसात जळाले सरण
गेला सरणालाही तडा;
गळ्यात अडकला हुंदका
अन् राखेत हरवला हिरवा चुडा.

पावसाने भिजवावे किती
माझ्या आत्म्याला अजून;
आईने रेखाटलेली रांगोळी तर
गेली कधीची पुसून.

माझ्या अंगणात हा पाऊस
बरसतो आभाळ फाटून;
मी ओलचिंब पावसासंगे
तरीही कोरडाच आतून

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/ ३६

संदर्भ

एकट्या एककल्ली रात्री
हसे एकाकी तारा,
अवकाश रिते करून गेला
धृवावरचा मंद वारा

मध्यप्रहरी कुणाचे इथे
कंकण किणकिणले
दूर देशांतरी, अप्सरे
का डोळे तुझे पाणावले?

उमजले न मजला
हे आसवांचे गाणे
संदर्भ शोधित गेले, दूरवर
पानगळीची शापित पाने

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/ ३३

वनवास संदर्भ : उर्मिला

राघवाच्या पदचिन्हावर
निघाली मैथिली...सतीचे पुण्य !
त्यांची पदचिन्ह जपण्यास
निघाले सौमित्र....
उर्मिलेचे अस्तित्व शुन्य शुन्य !!!
कुणी सांगावे स्वर्ग कसा ?
राघवासंगे जानकीस लाभे तसा.
कुणी सांगावे
कुणाचा वनवास खरा?
सौमित्राशिवाय राजमहाली...
उर्मिलेचा सुकला गजरा.

पाऊस : एक संदर्भ

माझ्या अंगणात हा पाऊस
बरसतो आभाळ फाटून ;
एक तरी थेंब राहतो
या मनात दाटून....
चिंब ओल्या पावसात
पदरातले पिळतांना पाणी;
अंगणात भासते
ओळखीचे कुणी
पाऊस रात्रभर...सैरभैर
त्याच्या वाहतो निशब्द ओहळ
आठवणीच्या गुंतावळीचे
हळूवार उलगडतो मोहळ
पाऊस येतो तेव्हा
थेंब थेंब हृदयात दाटतो;
आसवांनी भिजलेला गजरा
सावलीच्या केसात माळतो.
असाच एका संध्येला
पाऊस जातो ओलाचिंब करून;
नजरेत उतरला क्षणभर
तरी आत्म्यातही राहतो भरून
तो संध्येचा पाऊस
ती घ्यायची पदरात झेलून;
नजरा नजर झाल्यावर
जायची दूर निघून.

चैत्रलिपी

वसंताचा गंध झरे
मनातून...नभातून,
वेडी सय धावे सखीची
ध्यासातून...श्वासातून.

चैत्रसंध्येच्या किनाऱ्यावर वाजे
सखीचे मंद पाऊल,
मृगजळातल्या प्रतिबिंबाची
फसवी ती चाहूल.

थेंबभर कस्तुरीचा गंध
जपला अत्तराच्या कुपीत.
कणभर पिवळे ऊन
जसे सजवावे चैत्रलिपीत.

भव्य क्षितिजावर रेखली
गर्द पळसपानाची नक्षी,
ओझरती छाया घेऊन गेले
गडद रंगाचे संन्यस्त पक्षी.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/४०

वसंत संदर्भ: ऋतूपर्ण

पानगळीच्या वेदनेतून
ऋतुला फुटले चैतन्य;
दवबिंदू प्राक्तनात विरतांना
वसंताचे साकारले महाशून्य.

स्वप्नाची फुलली पालवी
अन् वसंताचा सजला मेणा;
पळस केशरी झाल्यावर
क्षितिज डोळ्यात मावेना.

घरंदाज सखीच्या ओसरीत
थबकले साऱ्या पाखरांचे गहिवर;
वसंतात चिंब भिजल्यावर
आटले उमाळ्याचे सरोवर.

क्षितिजाला दिलासा देऊन
वसंत दडला संन्याश्याच्या झोळीत;
पारंब्यात प्रश्न गुंतल्यावर
विश्व सामावले ऋतूपर्णाच्या झोळीत.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/३७

जाग सखे वसंत आला !

(ओशो रजनीश ह्यांच्या प्रवचनातील कवितेचा भावानुवाद)

हवेची मंद लकेर साद घालते

खेळकर खट्याळ स्पर्श...

जो रोम रोम प्रज्वलीत करून जातो.

जाग सखे जाग वसंत आला !

पिंपळाची सुकलेली साल ओलसर झाली

पळसाने गर्द मुकुट घातला

निंबाच्या झाडालाही चैतन्य लाभले

गुलमोहराच्या कळ्यांचेही हसू फुलले

निसर्गाचा शृंगार लेवून

नववधूसम नटली वनदेवता !

दिलाश्याच्या मेघांनी

उजेड आणला

जाग सखे वसंत आला !

निर्जीव देहात चैतन्याची पेटली रक्तधार

वेधून गेली मनास दूरची हाक

बहरून आला आसमंत सारा

खूणगाठीचे हे स्वर

ऐक सखे ऐक

प्रेम हेच चिरंतन आहे

चिरंतन फक्त प्रेमच आहे !

आज अमृताचे गीत या

चैत्रसंध्या

ढग अडवून धरल्यावर

पान्याचा तुकडा विरला गगनात;

अन् सैरभैर संध्येला

सामावून घेतले मी माझ्यात

तिने नक्षीदार मेंदीचा हात

धरला माझ्या समोर;

निळ्या डोळ्यातून झरला

वसंतफुलाचा केसरी रंग घनघोर.

पाठीवरचे मोकळे केस

रेशमाच्या रूमालाचे बांधून

ती आत्म्यात उतरली

सर्व भेगा सांधून.

मग सांधलेल्या नात्यालाही

गेलीच एकवार तडा;

चैत्रात सजवला सखीने

माझा नव्हता तो चुडा.

चैत्रफुलांची छाया

ऋतू टळला तरीही
मांडवावर चढला वेल;
पळसफुलांवरचे रंग
झालेच तर पापणीत झेल.

उंबराच्या मोहरलेल्या सावलीत
क्षितिजाची विटाळली काया;
मृदुलेच्या ओलसर त्वचेवर
अडखळती चैत्रफुलांची छाया.

मेहंदीचे रंग बहरले
तसे पदरातले विखुरले श्वास;
क्षितिजाच्या मेघाआड दडले
संध्येच्या पिसाऱ्यावरचे भास.

चैत्रपल्लवी

चैत्रबंध तोलत तोलत
केशर उधळीत जावे;
पळस रूसला संन्याशी दिसता
प्रार्थनेचे स्वर विणावे.

रानात प्राण विरला कुणाचा
हळूच फुंकर घालावी;
चैतन्याच्या झोळीत मग
चैत्रपालवीची भिक्षा घालावी.

स्वप्नांचा अदमास घेत
जपाव्या गुलमोहराच्या पाकळ्या;
येथे अभिशापाच्या भव्यतेने गोंदतो
वाळवंटात उन्हाच्या गर्द साखळ्या.

वसंत रंग

पळसाच्या गर्द रंगानी
आसमंत रंगून जातो;
हिरव्या पिवळ्या...सप्तरंगात
मनमोर दंगून जातो.

झाले क्षितीज चिंब ओले
रंगधुंदीच्या उत्सवात;
कृष्णाचा रंग झेलते
राधा कुसुंबी पदरात.

बेरंगी दुनियेत जीवनाला
अर्थ रंगाचा कळतो;
होरपळण्याआधी आत्मा
वसंतरंगात चिंब भिजतो.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/४२

वसंत विभ्रम

उधळून रंग पळसफुलांवरती ।
वसंत फुलला पिंपळपानावरती ॥

नजरेत फुलली चैत्रपल्लवी ती मनोहर
चैतन्याच्या डोहात विरता श्वासातले गहिवर
आले स्वप्न भरास इथल्या क्षितिजावरती ॥१॥

चैत्रगंधात न्हाली राधिका भोळी
प्राजक्ताखाली झाली कुसुंबी चोळी
वसंतभ्रमित संध्या बावरली पारंब्यावरती ॥२॥

उरल्या न येथे पानागळीच्या खाणाखुणा
अस्तित्वात देहधून जागल्यावर देह झाला जुना
चैतन्य मोहरले विश्वाच्या जीर्ण कणांवरती ॥३॥

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/४३

मातृसय

अग्रीत उभ्या आत्म्याला
सोसवेना बर्फाचं लिंपण,
माते तुझ्या नावापुढे
माझ्या ग आसवांच शिंपण.

म्हणतात कधी कधी
मांजर खाते आपलीच पिल्ले,
सांग मग जपावेत कसे
मनातले वालुकामय नाजूक किल्ले?

लागली न भागली....
दुधाची तहान कोवळी,
आठवते फक्त एवढेच
ती होती बहुधा सावळी.

वाळवंटात सुखवून जाते जशी
एखादी मंद मंद लहर,
तद्वतच लाभे कृष्णास
यशोदेचा ममतामयी पदर.

अवचित संचारते काळजात
देवकीची घनगर्भित सय,
शुभ्र मेघामागे झाकले
उदास आकाशमग्न भय.

बहिणाई

निळसर पाण्यावर सजले मोत्यांचे पाणी ।
फिरत्या जात्यावर स्फुरती पहाटची गाणी ॥

हिरव्या रानात रंगले उभ्या पिकाचे कीर्तन ।
माणसा कणसात सापडे मन मयुराचे नर्तन ॥

मन आभाळाएवढं त्याला भक्तीचे तोरण ।
अंधार कोंडता सरले सक्तीचे मरण ॥

असं मरण मरण डोळा भरून पाहावे ।
नाम्या तुक्याचे अभंग गळा भरून गावे ॥

ओल्या मातीच्या कुशीत हिरव्या रानाचं सपन ।
अगा बहिणाबाईच्या शब्दांनी घनात विरघळे मन ॥

किती गळती पाने वाहता वाहता वादळी वारे ।
ओसंडले शब्दातून रत्नातले तेज सारे ॥

सावली

खंदकातून...
अस्वस्थ करणाऱ्या किंकाळ्या
बेचिराख होत जाणारे देह
रक्तगंधाने प्रेरित होऊन घिरट्या घालणारे
बुभुक्षित गिधाडे...
थरथरणारे अस्तित्व
जिंकण्याच्या संकल्पाने इंच इंच लढत
जाणारे जवान...
निरपराध देहाची क्रूर विटंबना...
तडफडल्या आकांताची भयचकीत संभावना
रक्तरंजित विध्वंसाचे
निखारे फुलवित जाणारे वारे
गळ्यावरून प्रेमाने फिरवले जाणारे सुरे
शब्द नाहीत पुरे...
डोळ्यापुढून हलत नाहीत
दिव्य सावल्या
निरर्थक आहेत
आंधळेपण उराशी घेऊन जगणारी
बेईमान तत्वज्ञानाची बांडगुळे,
जगत्या श्वासांना
वेळीच उपसून फेकली पाहिजेत
विषवल्लीची पांगमुळे.

मातृकुशीतल्या चांदण्या

उमाळ्याच्या शोधात
हरवले क्षितीज भगवे;
निष्पर्ण पळसफांद्यावर
रडले शोकमग्न पाखरांचे थवे.

लांब निघून गेली सावली
तिला लाभेना संग;
फुलपाखरू लपले कोषामध्ये
त्याचा हरवला रंग.

विस्मरणाच्या सीमारेषवर
उजळली गंधवार्ता जुनी;
आंधळ्या चित्रात सापडेना
पुन्हा ओळखीचे कुणी.

कसल्या दुःखाने झडतो
मोराचा रंगीत पिसारा;
सागराच्या ओल्या दिलाश्यानेही
कोरडाच असतो किनारा.

मातृकुशीतल्या उधळून
मूठभर चांदण्या;
फुलाच्या गंधासवे हरवली
चैतन्याची सावळी कन्या.

मातृकुळातला पाऊस

वैदेही जळे नदीकाठी
झाला किनारा व्याकूळ
नितळ क्षितिजी पसरे
निःशब्द धूळ
या वाळूत उतरले
कस्तुरीचे अनंत कण,
डहाळी सुकत गेली
वेदनेचे झेलून क्षण.
मावळतीला निवांत क्षितिजी
मूठभर लोटून माती,
मी परतलो अंतरिक्षी.
जन्म सरला देहस्विनीचा.
गेली तुटून भव्य कमान
नदीच्या प्रवाहात उरले,
दीर्घ दुःखी एकाकी पान
मुक्तीच्या तंद्रित हरवला.
मातृकुळातील पाऊस
नेहमीच का वियोगाची
कृष्णास देवकीची कुस?

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/५२

हरवलेली सावली

मी शोधतो अस्तित्व माझे
कणाकणात....क्षणाक्षणात....

चंद्र चोरून नेला काजव्यांनी
रात्र हरवली अंधारबनात

ओसाड झाली गोकुळनगरी
दिसेना यशोदा वृंदावनात....

दिसेना पुढचे काहीच आता
धुक्यांची गर्दी मातृवनात....

हरवलेल्या सावलीला शोधू कोठे
स्फुंदत राहातो मनातल्या मनात....

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/४९

मातृगंध

ती निघून गेल्यापासून
मी कधी रूसलोच नाही
कुणावर...
तळ्यात दगड फेकल्यावर
तरंगही उठला नाही
पाण्यावर...
ती निघून गेली
तो अज्ञाताचा रस्ता
जातो तरी कुठे ?
शिवाल्यातला घंटानाद
झाल्यावर तो घनगंभीर
शाश्वत ध्वनी उरतो कोठे?
एकदा मी गोष्ट ऐकली होती
शुभ्र पंख असलेल्या परीची,
ती पाय घसरून पडली
अजूनही भीती वाटते त्या दरीची.
तरीही मी शोधतच असतो
खडकाला बिलगलेल्या
शेवाळाचं मूळ
आणि माझ्या मातृत्वाचं
संवेदनशील शापित कूळ.
ती माझी होती?
कधी होती?
कोण होती?
कशी होती?

अनुत्तरीत प्रश्नांची उत्तरे
द्यावी कशी?
रात्रभर रडूनही कधी
पूर्ण भिजतच नाही उशी
वादळात उद्ध्वस्त झालेली
पाखरे देत नाहीत
वाच्याला दोष,
मी ही दमल्यावर सांगतो
माझा कुणावरच
नसतो रोष.
तुझ्या जन्ममरणाचा प्रश्न
मी काढूच शकत नाही
म्हणून तो प्रश्न अलहिदा,
क्षणभर जवळ घे मला
दरवळू लागताच रजनीगंधा
कल्पांतापलीकडले
लाभू दे मला मातृत्व
कळू दे आत्म्याला
तुझे निरामय अस्तित्व.

आनंदवारी

पंढरीच्या द्वारी
चंद्रभागेच्या तीरी
आनंदाची वारी
उभी ठाये.

मनी ज्ञानेश्वरीचं गोंदण
वैष्णव घालती रिंगण
समस्त विश्वच अंगण
होईतसे.

बापा पंढरीनाथा
टेकवतो माथा
तुक्याची ती गाथा
सकळा कळो

अंतापासून एकांतापर्यंत

अगदी नकोसा असेल तरच
टाळता येतो संध्येचा अनाहूत ढग
शहराला क्षितिजाचा स्पर्श नसेलही
पण हृदयावरचा पारा वितळावा एवढा
गडद अंधार नक्कीच असतो...
प्रचंड शिळा तासल्यावर
समोर येणाऱ्या मूर्तीची हाडे
मोजण्याचा प्रश्न नसतोच
मात्र आंधळेपण जपणाऱ्या
स्वप्नांचे काय?
दर्पणाच्या अलीकडे
प्रतिमेच्या पलीकडे
तक्रार घेऊन पाठलाग
कुणाचा करावा....
आत्म्याचा स्पर्श विसरला म्हणून
स्वप्नाला कुरवाळणारा पक्षी
निघून गेला
भुलावण देणाऱ्या दिशेला....
आणि मी मी या इथे
मेंदूचा मनाशी संबंध तुटलेला
तरी मनाचे कप्पे सुरक्षित आहेत
कावळ्याचा वडाशी संबंध तुटताना
बसलेला शापीत मंत्राचा तडाखा
आणि जीवाची करूण धडपड...

अगदीच असह्य होतंय म्हणून
शिंपले फोडून मोती शोधण्याचे
आजकाल मी टाळत असतो
हॅम्लेटच्या वेडसर शंका जीवघेण्या
श्वापदाप्रमाणे पाठलाग करू लागतात
तेव्हा कोठवर धावावे?
आणि कसे धावावे?
हे प्रश्नच निरर्थक ठरत जातात.
सगळं कसं आखीव रेखीव असतं
मग आपण सावलीलाच का भितो?
कदाचित्...
आपलाच सूक्ष्म अंश आपल्याचविरूद्ध
उभा ठाकलेला असतो...
मग प्रतिमेला तडा गेला म्हणून काय?
आत्मविनाशाच्या भयाने व्याकूळ
जुनाट कांतीचा साप
अचानक उसळी घेऊन जगतो
नव्या ईश्वरी दयेने
मात्र, दुरून येणारे प्राथनेचे स्वर
आपल्यापुरतेच कोरडे का राहावेत?
बेचैनीचे सर्वच प्रहर
आत्म्यात उतरलेत
श्वास स्वैरपणे कोसळत राहातो
दूरच्या टेकडीवर
तेथे अजिबात वस्ती नाही...

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/५४

नवी प्रेयसी

किनाऱ्यास ओलांडून गेले
निळ्या डोहातील रंग;
एका असंभाव्या अनुभव विश्वातून
प्रतिमेवर शिंपडलेला अविनाशी रंग.
राजहंसाचा हुंदका निनादला
त्यांची गळती अद्वितीय पिसे;
अंतरिक्षातल्या दीर्घ छायाप्रकाशी
व्याकुळ ढगाची सावली दिसे.
संध्याकाळच्या शालीन मुहूर्तावर
ग्रहणात सजली सुंदर बाहुली;
पारंबीच्या एकाकी हिंदोळ्यात
प्राण फुंकण्यास ती धावली.
गवाक्षातून झिरपली
संध्यामग्न पाखराची ओळ;
देहार्त आत्मविष्काराच्या भरात
सखीने उतरून ठेवली खोळ.
राणीच्या सवतीसारखी
स्फुंदून रडली नवी प्रेयसी;
कळेना कसल्या दुःखाने
गहिवरली नवी प्रेयसी
संभोगात चुरडला चुडा,
तिची बिल्लोरी चुडा
सतीच्या शालीन पदराआड,
आकाश भरून रडला एक वेडा
कस्तुरीच्या गंधाने
बरसली संध्या हळूवार मंद मंद
रांगोळी रेखाटल्या टिंबाचा
सखीस लागला मृगजळाचा छंद

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/५५

तृष्णेची गाणी

आकाश फाडून नक्षत्रांना
मागू नकोस क्षितीज झोका,
कृष्णाच्या निळाईने
दिल्या नाहीत राधेस हाका.

जेव्हा गुंफशील ढगांना
घे चिमटीत वारा,
भ्रम रचत जातांना
झेल ओंजळीत पारा.

रांगोळीतल्या चांदण्या
घे पदरावर गोंदून,
स्तनातले ऋतू कोवळे
ठेव रेशमात बांधून

वेचलेल्या पाचोळ्यात
सापडेल तुला पैजण सतीचे,
मदनाच्या कानात सांग
दुःख अभागी रतीचे.

हंबराने थरारे आसमंत
वेच संध्येचे व्याकुळ कण;
दगडाखालून दूर गेले पाणी
आता तृष्णेची गाणी म्हण.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/६०

रेशमी पाते

क्षितिजाच्या कमानीखाली
भारावलेली सांज
अंतःआत्म्यास झांज
आली कशी ? ॥

मेघांच्या नक्षीवल्यात...
उधाणले जरी सप्तरंग
जुनाट जीर्ण तो संग
विसरावा बाई ॥

आला हुंदका गळ्याशी...
बघू नकोस सामोरी
झाले तर पाठमोरी
फिर बाई ॥

तुझ्या अंगणी पालखी...
सोड पदरातले नाते
रेशमी चाकूचे पाते
जपू नये ॥

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/५७

हिरवळ

चंदेरी मेघाआड
विजेचा लपंडाव रंगला,
मृग धरतीच्या उरी
हिरवळ पेरून गेला.
नक्षत्रांच्या स्पंदनी रंगले
भोळ्या जीवाचे सोहळे
हिरवट रंगाचे झाकले
सर्व ऋतू कोवळे.
शब्द शब्द क्षितिजावरचा
वाहिला राऊळाच्या पायी,
भिजल्या आत्म्यास झाली
लवकर सुकण्याची घाई.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/५८

सारंग

हे सर्व क्षण जेव्हा मी विसर्जित करेन
अस्तित्वाच्या खोल डोहात,
तेव्हा सैरभैर झालेल्या शब्दांना
विरून जाऊ दे क्षितिजाच्या मोहात.

पुन्हा एक दिवस निखाऱ्यावरच वादळ
डोकावून पाहिलं सावळ्या मेघातून,
तहानलेली अभिलाषा पाझरत राहिल
नक्षत्र विणेच्या अनाहूत रेघातून.

स्पंदनातील शब्द उमटण्यापूर्वीच
वाऱ्यावर विरले सगळे तरंग,
रेशमाच्या गाठी उकलतांना
पिसारा फुलवून पळाले सारंग.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/५९

महायात्रा

डोळ्यावर उठले तरंग
हरवून संचिताच्या डोहात;
वाळूच्या कणासंगे विखरून
हरवलो मृगजळाच्या मोहात.

रेतीवरच्या भासभ्रमात रूतले
नितळ काचपाण्याचे तरंग;
तारूण्याच्या मृगगर्भीत क्षणाचा
फसवाचा असतो रंग.

ऋतुंना पंख फुटल्यावर
गेले अंगणातले उडून पक्षी;
क्षितिजाच्या रेषा ठरवतांना
ओंजळीत मेंदीची हिरवी नक्षी.

जान्हवीच्या काठावर बहरली
शेवटी अस्तित्वाची महायात्रा ;
जेथे श्वास संपतात तेथे
चाल नाही गहिवराची मात्रा.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/६४

बहिष्कृत देवदूत

संचितातल्या निष्पर्ण औदुंबरावर
आकाश परडीतून घसरली वीज;
बहिष्कृत देवदूतास येईना
मग घुबडाच्या पंखाखाली नीज.

हाडातल्या पाण्याने सुखावले
गोठलेल्या नदीचे पात्र;
रेशमाच्या अस्तराने शिवली
ढगाच्या तुकड्यात विखुरलेली रात्र.

जीर्ण पंखावर गोंदलेली वासना
अन् कैफात पिळलेलं चांदणं;
काळजातल्या स्वरांचे होते
देवदूताच्या बुबुळावर गोंदण.

अस्तित्वाची लक्तेरे विसरून
आत्मक्षितीजात जावे हरवून
चंदनाच्या झोक्यावरची रत्ने
देवदूताच्या पंखावर द्यावी पसरून.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/६१

राधा

बासरी तुझ्याच ओठापाशी
आज रूसून बसली;
राधा यमुनापार जातांना
सूर उसवून बसली.

असा रानावनातला
निशब्द वेचून वारा;
पदरात तिच्या तिने
बांधला यमुनेचा किनारा.

निर्गंधित झाले गाणे
अन् वाटेवरती विखुरला गजरा;
द्वारकेच्या वाटेवर भुलल्या
सखीच्या अंतर्वेधी नजरा.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/६२

दक्षिणा

आत्म्याच्या प्रतिसादाचे विश्लेषण
तू ठेव तुझ्या पदरात;
मी बेचैनीच्या ढगांना उधळून देतो
ओंजळभर समुद्रात.

नक्षत्रांचे विखुरलेले तुकडे
अंगावर झेलून मोर झाला साजरा;
चाफ्याचे फुल तुडवून पायाखाली
संध्येचा दूत झाला लाजरा

अत्तराच्या सुगंधानेही जेव्हा
व्याकुळ झाल्या पऱ्या;
संभोग भिक्षेतल्या दक्षिणा
तेव्हापासून ठरेनात खऱ्या.

तुझ्यातला सारा काळोख
ओघळत जातो ज्योतीच्या धुरासारखा;
रेशमाच्या चाकूवर अस्तित्वाचा निकाल
अस्थि विरघळणाऱ्या पुरासारखा.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/६३

पाऊल सरले मागे
मन मागे काही सरेना,
राधा रूसली संगे
कृष्णाच्या हसेना.

आला यमुनेला पूर
मनात उठले काहूर,
तेच वळण पुन्हा
देवून गेले हुरहुर.

पानगळीचे किनारे

देवळातल्या पोकळीत वसले
कुंतीचे पुण्य सारे;
पानगळीच्या उदास अंगणात
निखळती जसे शुन्य किनारे.
सांधता आत्म्याच्या चिरा
कोसळला अस्तित्वाचा डोलारा,
चिमटीत धरावा म्हटलं तरी
हातात येत नाही पारा.
धर्माच्या तवंग संभवात
रथचक्र गिळते धरती,
समुद्राची खोली मोजणारे
शेवटी हलक्याश्या लाटेने मरती.

मातीचे गोत्र

सावळ्या डहाळीवरून
गळाली देठमुक्त पाने;
रत्नातल्या दिव्य तेजाने
बहरली सारी माळराने.

हुंदका अडला उंबरठ्यावर
पापणीवर संचित छाया;
धीट होऊन मेघ आले
तिला संगे न्याया...!

वाळूवरच्या उन्हात
दडले नदीचे कोरडे पात्र;
ओलावल्या भूमिकेत
सजवले तिने मातीचे गोत्र

कृष्णऋण

क्षण पुढे पुढे चालला
विसरले मागचे वळणं,
वळण विसरले तरी
विसरेना पदचिन्हाची खुण.

खुणावते पुन्हा-पुन्हा
निळ्या क्षितीजाची हाक,
राधेच्या सासरी निघाला
कृष्णाला कुणाचा धाक?

आला मोगच्याचा गंध
आठवला प्रियेचा गजरा,
वाट पाहून शिणल्यात कशा?
वर उठेनात नजरा....

अशी धावली दारात
अन् पदर सावरला क्षणात,
पापणी पुसून कुजबुजली
मी नाही कुणाच्या ऋणात.

आभाळ दुःखाचे अस्तर

मुसळधार पाऊस
अंगणात न वाजता येईल
अशी पुसटशी कल्पना
अगोदरच होती
झोक्याच्या दोरीपेक्षा
झाडाची डहाळीच कुचकामी निघाली
मग दोष देण्याचा प्रश्न येतोच कोठे?
पाखरांचं एक बरं बसतं
त्यांचा झोका त्यांच्या बळावर.
आपला पाय चुकला तर
खात्रीनं पडतो जुनाट वळणावर,
रक्ताळलेले हात अन्
थकलेला आत्मा...
झोक्याकडे लागलेले दोन घातकी क्षण,
धोक्याचे प्रहर विस्तारलेले...
अन् आभाळ दुःखाला अस्तर
लावण्याचे माझे निष्फळ प्रयत्न,
कळत नाही चंदनाच्या झाडाखाली
रेशमाच्या झोक्याला गुंफलेत
कुणी चांदण्याचे रत्न?

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/७२

अस्तित्व

सागराच्या तळापर्यंत जाऊन
शिंपले कोरून
मोती काढणारी माणसे
स्वतःच्या अस्तित्वाचा
विचार करत
तरंगत आहेत
फेसाळ लाटेवर
पाण्यापेक्षा हलके होवून !

हरवलेल्या सागराचे शोधावे
दिशाहीन किनारे
वाळूच्या महासागरात;
औदुंबराचे फुल हरवले
प्रचंड काळ्या कृष्णविवरात

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/६९

रांगोळी - १

तुझ्या ग रांगोळीने
सजले माझे अंगण,
संन्याशाच्या भिक्षापात्रावर
शोभे चांदण्याचे गोंदण.
रांगोळीत रेखाटलीस सांग
कुणाची ग पाऊले ?
नको त्या चाहुलीने
मन उदास जहाले.
हळूच डोकावली रांगोळीतून
सखीच्या मेंदीची नक्षी,
पांढऱ्या ढगातून अवतरले
पुन्हा आत्म्यावरचे पक्षी.
रांगोळी काढतांना किणकिणले,
हिरवे बिल्लोरी चुडे.
काजव्यांनी कुंपण केले
चंद्रकिरणाच्या मागे पुढे.
पालखीपुढे काढली रांगोळी
स्वतःमध्ये हरवले भोई,
पाय जडावले अंतासाठी
अन् मनास झाली घाई.
तुझ्या ग रांगोळीने,
सजले माझे अंगण.
हलक्याशा झुळकीने
जाईल कशी पुसून,
नक्षत्राच्या तळ्यातले घे
वेचून सारे रत्न,
मनासारखी यावी रांगोळी
तर कर रात्रभर,
जागून प्रयत्न.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/७०

रांगोळी - २

काढली रांगोळी वाळूची, चेहरा पदरा आड झाकून
कस्तुरगंधीत जीव थकले, मृगजळामागे धावून.
रांगोळीत भरले रंग, इंद्रधनुच्या सात सुरांचे,
उंबरठ्याबाहेर येतील का? रूणझुणते नुपुरांचे.
रेशमाच्या बंधात जीव गुंतला, रांगोळीच्या ग टिंबात,
अत्तराची करावी परिक्षा, एका नखभर थेंबात.
दूर क्षितिजापाशी वितळे, गगनातले रंग सगळे,
रांगोळीत भरायला घे, विदुलच्या पदरातले रंग जांभळे.
अवेळीच्या पावसाने गाठले, कोरड्या नदीच्या किनाऱ्यावर.
भिजल्या रांगोळीची नक्षी, रूसली बसली मोराच्या पिसाऱ्यावर.
तुझ्या ग रांगोळीने, सजले माझे अंगण,
नजर लागू नये, म्हणून शेला घालतो झाकण.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/७१

रिक्त प्रतिबिंबाचे दुःख

माझे सरले आभाळ
मध्येच उसवली रेघ;
सूर्याच्या आड दडल्यावर
तोऱ्यात हसले मेघ.

विस्कटले कवडसे तसे
डोळ्यात टिचले माहेर;
आरश्यातले प्रतिबिंब रूसले
अन् प्रकाशाची विरली लकेर.

आता क्षणाच्या दुःखाला
मी गोंजारत नाही फारसे;
अस्तित्व व्यापून कधी कुणाचे
रिकामे नसतात आरसे.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/७६

असंभवाच्या गाठी

द्रौपदीच्या पदर चिंधीत
व्याकुळ झाला कृष्ण;
वाळवंट पेरल्यावर
चंद्र झाला उष्ण.

देवळाच्या गाभाऱ्यात
जीव झाला आडवा;
तुळशीपाशीच सवाष्णीने
मग रिता केला गडवा.

सावरतांना येथे विझल्या
आत्म्याच्या देहवाती;
तडे गेले युगाला अन्
क्षणात बदलली नाती.

जेव्हा मी उकलू पहातो
ह्या असंभवाच्या गाठी;
फेर धरून नजरे पुढे
काळोख येतो माझ्या पाठी.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/७३

संन्याशाचे घर

गर्द हिरव्या मेंदीची
क्षितिजावर अंथरली सांध्यनक्षी;
संचिताच्या भासचक्रातून
प्रेतापल्याड गेला शिशिरपक्षी.

देहार्त आत्म्याच्या अस्तापुढे
सखीने ठेवले मंद दिवे;
आकंठ शोकास तुडवून सजले
हृदयरंगी क्षितीज भगवे

निर्मळ...नितळ डोळ्यात लपली
ऋतूमग्न करूणा सारी;
संभ्रमात न उतरली संध्या
उलटून गेला प्रहर तरी.

तुळशीच्या पानातून आले
विनम्र प्रार्थनेचे स्वर,
आत्मविभोर सनईच्या सुरावटीत
पक्षी शोधू लागे घर.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/७४

नर्तकीचे पैजण

संध्येच्या सावल्यांचे जमले
क्षितिजाच्या मांडवाखाली काफिले,
ऋतु हळवे झाल्यावर
आकाशातून निथळली फुले.

देठापर्यंत पुरेना गंध
पाकळ्यांच्या मर्यादित विरले फुल,
समाधीवरच्या ऋतुगंधाला
पडली अत्तराची भूल,

सखीने माळला गजरा
तिला बासरीच्या सुरांची भूल,
आत्म्यावरून मोरपीस फिरवून
देवाने दिली हूल.

चांदण्याच्या महलातून झिरपले
नर्तकीच्या पैजणाचे निनाद,
राधेच्या अस्तित्वाने ऐकली
कृष्ण सख्याची साद.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/७५

मेणा...

चंदनाच्या वनात रचले कोणी
सुगंधाचे सरण...?
जाता येता श्वासात अडले
...हुंदक्यातले मरण...!
स्वप्न चितेवर निजवून
रात्रीचा सुकेना घाव;
रक्ताळल्या बोटाने कृष्ण
घेई द्रौपदीकडे धाव.
नात्याची रूसली विराणी
तसा भोयांनी उचलला मेणा;
चार क्षण गोठल्यावर
दूर निघाला पाहुणा.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/८०

समाधीवरचे रेखाटने

पानगळीचे असंख्य वलये
एकत्र जमा होतात.
एका मावळलेल्या क्षितिजापाशी,
सळाळणाऱ्या सागराच्या वेदना
विसरल्या वाळवंटातल्या किनाऱ्यापाशी.

पापण्याआड लपलेले आभाळ घेऊन
गेले पंख हरवलेले पक्षी
कोपऱ्यात ठेवलेल्या मृदंगावर
होती कातरलेल्या स्वरांची जीर्ण नक्षी.

रेशमाच्या ऋतूस्वप्नांमध्ये
किनाऱ्यावर हरवला मोकळा श्वास;
समाधीवरच्या लिपीमध्ये रेखाटले होते
अस्वस्थ सूर्याचे ध्यास...

हिरव्या वेदना जोपासत
गर्द फुलला पळस;
गाभारा हरवलेल्या मंदिरावर
चढवावा कसा कळस?

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/७७

चांदरात

फाटक्या माझ्या पदरात
संचिताचं देणं
अमृताच लेणं

झेलू कसे ?

फाटक्या माझ्या पदरात
निथळत चांदणे
मस्तकावरचं गोंदणे

मोडू कसे ?

वळणावरच्या दारात
ओळखीचे नांव
मोडलेला डाव

मांडू कोठे ?

वळणावरच्या त्या दारात
निनादती हिरवे चुडे
तरी दैवरेषेच्या पुढे

जावू कसे ?

क्षितिजावर चांदरात
पेटले मंद दिवे
संन्याश्यासम भगवे

झाले अंतरंग !

क्षितिजावर चांदरात
सती धर्माला बाधा
दिठीतच राधा

मोहरली !

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/७८

अतर्क्य

डोळ्यांतून निथळला
स्वप्नांचा पारा ;
अतर्क्य नादा सुरात
हरवला वारा.

गुढतेच्या विवरात
पाणी उतरले खोल;
संभवाच्या स्वरगंधाने
कस्तुरीचे फुलले बोल.

प्राचीन गढीच्या पायाशी
रंग झाले निरंगी;
डोहात विझलेल्या तरंगावर
अलवार तरंगली सारंगी.

हळूच गगनावर गेली
अंगणातली अनोळखी सावली;
ओळखीचे भास तोलतांना
आत्माची कडा विरली.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/७९

संन्याशाची राधा

सांज क्षितिजापाशी थांबली
दिव्याच्या मंद लकेरीत,
श्वास गहिवरून नगर
बंद झाले सांध्यचाकोरीत.

संध्येचे दूत जमले
संध्येला फुटला पान्हा;
अंधार वेचून ऋतूमधला
गोकुळात हरवला कान्हा.

पायाखाली तुडवेल कसे?
आकाशाचे व्याकुळ फूल;
नक्षत्राच्या समाधीपाशी
मोगन्यास पडली भूल.

पारापाशी देवळात बैरागी
जागवतो जरी विरक्तीचे क्षण,
पापण्यातले स्वप्न विरल्यावर
संपेनात त्याच्या वेदनेचे कण.

स्वप्न स्विकारणारा पुरुष...
तसा बैरागी विरत जातो संध्येत
नवी स्वप्न पापण्यात पेरून;
अन् समाधीवरच्या नक्षत्रांना
फुटले पालवी संन्याशाची राधा बघून.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/८४

अस्तित्वाची नक्षी

काट्यावर संसार मांडून
निवांत निजला पक्षी;
पानगळीच्या उदास चेहऱ्यावर
फुलली अस्तित्वाची नक्षी.

असा कोणता हा ऋतू
पान-पान गाळून गेला;
काट्यावर आयुष्य पेलतांना
पामराचे अस्तित्व जाळून गेला.

कपाळावरची चिरंजीव जखम
रेशमाच्या रूमालाने बांधून;
आशा आकांक्षाचे स्वप्न
अश्रुमध्ये गेले वाहून.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/८१

उंबराचा पाचोळा

उसवले धागे
विस्कटले रंग
पाण्यावर तरंग
उठेचना ॥

एकांताच्या नावे
ओथंबलेले मेघ
प्रारब्धाची रेघ
उजळेना ॥

उंबराच्या पानाआड
सावरली कुवारीण
जरीपदराची वीण
कुस्करलेली ॥

स्वप्नाच्या पापणीत
सडले सारे चंदन
अंगावरचे गोंदण
सांगू नये ॥

धर्माला तोलताना
अंधाराचा डोळा
उंबराचा पाचोळा
मोजू नये ॥

पूर्वसंचिताचा भार
डोळे खुडलेला पक्षी
आंधळ्या मेघांची नक्षी
ओटीपोटीवर ॥

कांतिगंध

करूर्णांत अस्फूट शब्दातून
हुंकराचा निनाद घुमतो;
पापणीमध्ये लपवून ठेवलेला
थेंब तेव्हा आसमंत व्यापतो

निनावी नातेसाधणीच्या;
अमर्याद क्षितिज रेषेपुढे;
मेहंदीने व्यापलेल्या तळव्यासह
सखीचे रडती हळवे चुडे.

मेघ व्याकुळ संध्येच्या
मिणमिणत्या दिवेलागणीपाशी झरती;
जसे वृंदावनापाशी अज्ञात चाहूलीने
सखीचे पाय गोठती.

जेव्हा थरथरत्या निष्पर्ण औदुंबरापाशी
हलकेच विसावतो जीव;
राधेच्या कांतीगंधाने कृष्ण
गाठतो तिची गावशिव.

जेव्हा कालीयाच्या फण्यावर
सुखावते यमुनेच्या दिलाश्याची ओल;
गाव पारावर निजल्या बैराग्यास
कळते राधेच्या अस्तित्वाचे मोल.

बाहुली

बाहुलीच्या निळ्या डोळ्यात
दूरवर पसरलेले असतात
वाळूचे आतंकीत प्रदेश,
आणि जपले जातात
अथांग अमर्याद एकांताचे
भयव्याकुळ रिक्त क्षणाचे संदेश.

ढगास बिलगणारे स्वप्नात सापडले
पडक्या वाड्यातील अबोल कावळे,
बुबळावरच्या पापणीत जसा
अंधार जांभळा कोसळे.

पियानोच्या सूरातून घसरत जाणारे
निशब्द व निर्गांधित ऊसासे,
मुकपणे सारे पदरात घेऊन
संध्या देवून जाते दिलासे.

बाहुली सजते...चढवते
आतून रडतांना हिरवे चुडे,
पात्र हरवलेल्या नदीचे
पाणी सरकत नाही पुढे.

अंतरंगी भिनलेली प्रतिमा
लपली गतजन्मीच्या कृष्णविवरात,
बाहुलीचा देह पुरून ठेवला
विदूलेल्या परसदारात...!

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/८८

गोंदण

निसटल्या क्षणात
पंखातून वारा
ओंजळीतून पारा
निसटलेला ॥

वाळूच्या ऋणाने
तडकला आरसा
शोकगंधी वारसा
उरलेला ॥

गंधाळल्या पापण्या
अश्रुच्या थेंबाने
दुःखात प्रतिबिंबाने
रूसू नये ॥

उसवलेल्या अंतरंगी
झेल मेहंदीचा रंग
माझ्या शब्दातला तरंग
मिटतांना ॥

जुनाट वळणापाशी
का अडखळले पैजण
हृदयावरचे गोंदण
पुसतांना ॥

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/८५

राजहंसाची पिसे

गेली उसवून संध्या
नाही क्षितिजाला आधार,
विमुक्त पक्षाच्या पंखाची
सावली घेते आकार ॥

रानातून धावला कळप
त्यातील विसरले हरण,
ओसाड मंदिरात गेला
शुभ्र व्याकुळ रंगाचा किरण ॥

विदुलेच्या दिव्य स्वप्नांच्या
मला लागेला अर्थ,
श्रावण रडतांना म्हणे
कृष्णेस सोडून गेला पार्थ ॥

रंग गळती संचीताचे
विखुरलेल्या शब्दाच्या किनारी,
हळव्या अंधारात जळते
धुक्याची रात्र सारी ॥

चंद्रधानुत गळतात
राजहंसाची अद्वितीय पिसे,
शिखरावर ताल धरून नाचतांना
पैंजणं हरवलेली परी दिसे.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/८६

पापणीतला मल्हार

ढगाआड रेखले सखीचे प्रतिबिंब
तशी संध्येच्या दर्पणात बावरली नजर;
विखुरले केश कपाळावर मोकळे
अन् जुनाट क्षितिजापाशी निसटला पदर.

अवेळीच्या वादळात आकांताचा नूर
जेव्हा थांबतो स्पर्शगंधापाशी जरासा;
मनातल्या घावाला दवांची फुंकर...
तसा तुझा मला...माझा तुला दिलासा

पापणीतल्या मल्हाराचा व्यथागंधीत सूर
निघतो निशीगंधाच्या कंठातून;
घायाळाच्या कुशीत हरवली राधा
सापडेना अजूनही देवळाच्या घंटामधून.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/८७

पाणी

रंग मेहंदीचा ओला
सजले बिल्लोर हिरवे;
डोळ्यातल्या श्रावणामागे
स्वप्न हळदीचे नवे नवे.

अंगणीची गहिवरली तुळस
घाल तिला शकुनाचे पाणी;
क्षितिज विस्तारतांना
म्हण आठवणीची गाणी.

हिमपर्व सोडून निघाली उमा
कोठे अंधरावे आभाळ...?
डोळ्यातले पावसाने भिजवावा
जसा आठवणीचा काळ.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/९२

कृष्णफुले

थेंब झेलून पंखावरती
स्वप्नात हरवले मोर;
रेशीमगर्भी ढगांमधून
रंग बरसले घनघोर.

उंबरठा भिजला अलमस्त
पदरातले लपवून मोती;
स्वप्नांच्या ओंजळीत गंध पेरला
अन् कस्तुरीत न्हाली माती.

संध्येच्या प्रांगणात
मोहरून आली ऋतूफुले;
गोकुळात गौळणींनी
हळूवार सोडले कृष्णझुले.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/८९

अंधारसमाधीवरची फुले

वळणावर आडवी आली संध्या
विखुरली सावळ्या मुरलीच्या सुरात;
देठात फुलांचा गंध भिनला
विरघळून नक्षत्राच्या उरात.

अस्तित्व विझल्या ऋतूने टाकले
अंधार गाभाऱ्यात अत्तराचे दान;
राधेच्या पदरात लपला वारा
अन् ऋतूपलीकडे विरले सुगंधी रान.

डोळ्यात दाटल्या आठवनक्षी
आभाळाला पडली मग भूल;
पापणीतल्या अंधारसमाधीवर
विसावले मौनातल्या अंतर्नादाचे फूल.

या वळणावरून मागे पाहतांना

या वळणावरून मागे पाहतांना
तुझी आठवण मनाच्या गाभाऱ्यात आहे,
कागदाची होडी डोळ्यातल्या पाण्यात आहे.
त्या मंतरलेल्या क्षणाचाच
कोरड्या किनाऱ्याला आधार आहे.
या वळणावरून मागे पाहतांना...
वाटते तुझ्या माझ्यात खूप काही होतं,
खूप काही म्हणावं तर
कशाचं बरं काय काय होतं?
या वळणावरून मागे पाहतांना...
मी सगळीच पायावाट जपावी म्हणतो
तुझ्या पदखुणा नसल्या तरी,
माझ्या पदखुणा पुसल्या तरी.
या वळणावरून मागे पाहतांना...
अंकुर फुटत आहे गवताच्या पात्याला
या वळणावर विसावल्यावर वाटते
साद द्यावी आपल्या नसलेल्या नात्याला.

दोन क्षितिज

सर्व ढगांना एकत्र शिवून
एकत्र सजवलेले आकाश...
ज्याचं एक क्षितिज माझ्या आत्म्यात
तर दुसरं क्षितिज पिंडातल्या घासावर
अगदी संन्याश्याच्या वस्त्रासारखं केशरी...
जवळपासचे सर्व तारे
सागराचे सर्व किनारे
पिसाट वाहणारे वारे
सर्व काही गोठल्यागत दिसतंय.
माझा भ्रम, डोळ्यांचा भास;
किंवा स्वप्नांची आरास,
टिचभरदेखील हलत नाही.
सूर्य अस्त झाल्या क्षणापासून
मी मार्ग शोधतोय
पायवाट हरवतेय
अन् मी पुन्हा पुन्हा
दोन्ही सांधू पाहतोय !

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/९६

मृगजळाचा ध्यास

वृष्णिपाचे जाणे येणे
...मृगजळाचा ध्यास,
अंधारल्या आत्म्याचा
जसा अविश्वस्त श्वास.

दान स्वीकारले
तडकला तो पदर...
चांदण्या निखळल्या
फाटता आकाशाची चादर.

पान्हावल्या गाईचे
विसरले कोठे वासरू,
हंबरड्याने विरघळे आसमंत
तो कसा विसरू ?

पाण्यातल्या माशाची
पाण्याता पडत नाही सावली.
अंधार गेल्या वाटेवर
डोळे हरवून बसते माऊली.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/९३

सतीचा दिवा

काटेरी फुलांना
वाळूत दिसले चांदणे
वेलीच्या पानावर
खिन्न चंद्राचे झुरणे.
तुळशीच्या पानावर
सतीचा दिवा;
चांदीच्या महावस्त्राला
सोन्याचे अस्तर लावा.
सावलीच्या भयाने
मरून पडली बाई;
कुरणापाशी थबकला कृष्ण
त्याच्या हरवल्या गाई.

पंख हरवलेली परी

काळ्या जादुगाराच्या टोपीतून
निघाला पांढरा ससा,
ओल्या मातीवर उमटेना
त्याच्या पावलाचा ठसा.

ढग येतात...उलथून जातात
रंगाची परडी क्षितिजावर,
भगवे वस्त्र शोभत नाहीत
कृष्णाच्या शरीरावर.

संध्येच्या सावल्यांनी झाकले
पाण्यातले अथांग तरंग.
मृगजळात विसावले
प्रतिबिंबाचे अंग अंग

सखीने पदराआड जपला
कस्तुरी देहाचा गंध,
हिरवा चुडा उतरल्यावर
विसरली सगळेच बंध.

श्वासातली ओल झरली
ऋतू झाला मोकळा,
झऱ्यातला पाण्यात
पुरता भिजला शुभ्र बगळा.

पांढरा ससा हरवला शेवटी
जान्हवीच्या ओल्या किनारी,
दीर्घ पोकळीत निघून गेली
पंख हरवलेली परी...

पाऊस चैतन्य

उदास मेघात
मल्हार पेरून गेला
थोडासा रानात
थोडा मनात बरसून गेला.
गर्द हिरव्या झाडाला
मोत्याचे थेंब देऊन गेला;
ओसाड उजाड वाड्याला
चातकाची सर देऊन गेला.
घाम भिजल्या काळीत.
नव अंकुर रूजवून गेला;
चैतन्याच्या पालवीला
नवा फुलोरा देऊन गेला.
पाऊस असा आज तो
अंगणात खेळून गेला;
अमृत शिंपडून जमिनीवर
अस्तित्वास संजीवनी देऊन गेला.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१००

देठमुक्ती

वादळात विझत जाणाऱ्या दीपस्तंभाची
भेसूर सावली जेव्हा सरकत जाते
अस्तित्व विनाशाच्या खोल काळोखात...
तेव्हा जाग येणारी पहाट
शोधत राहाते...
दूरवर गेलेल्या पदचिन्हाच्या खुणा.
आणि तेथूनच सुरू होतो
एक नवा प्रवास पुन्हा.
शिशिरातल्या देठमुक्त पानातून
गळून जातात व्याकुळवंशी त्राण;
स्वप्नातल्या इंद्रधनुष्याने
अचूक वेधला शहामृगाचा प्राण.
इंद्रायणीच्या काठी
असेच टाचा घासून मेले संत,
चिंध्या पांघरूण सरणाभोवती
कावळे करती खंत.
व्याधाच्या बाणाने
घायाळ झाला कृष्ण,
वाहत्या जखमेतून
उदास अश्रू वाहिले...उष्ण.
"The last sapper"
येथे संपत जाते जग सगळे,
कळेना कसल्या दुःखाने
वाळूत मान खुपसून रडती बगळे

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१७

बासरी

भोळ्या जीवास
कृष्णविवरातील
स्मृतीचा धाक,
घालता साद
येई गतजन्मीची
प्रतिध्वनीत हाक.

आठवते मनाला
स्वप्नील नयनाची
व्यथागंधित कडा,
स्पर्श होताच
शिल्पगंधास
नकळत पडलेली तडा.

संन्यासी पहाडात
घुमते दूरवर
मंद मंद बासरी,
व्याकुळ कृष्ण
निघतोच शेवटी
राधेच्या सासरी.

अस्तित्वशोकाचे गहिवर

दुःखाने त्वचा सोलतांना
शालीन श्रृंगार तेवढा सावर;
दुःखात आत्म्याच्या अनुबंधाने
जागृत होतात अस्तित्वशोकाचे गहिवर.

गोठलेल्या ऋतूसंबंध क्षणात
वितळते डोळ्यातले विदग्ध गुपित;
संचिताच्या विखुरलेल्या कणांमध्ये
संध्या उतरते...नक्षत्रासहीत.

संध्येच्या अनावृत्त देहातून
पेटत गेले पापणीतले तळे;
निरंगी तरंग शून्य झाल्यावर
शब्दातला अर्थ कुणा न कळे.

वाऱ्यावर रूसल्या प्रतिमा
अन् आरश्यास पडते तडे;
तरीही नदीच्या उगमापाशी
टिचले कुणा सवाष्णीचे चुडे?

गहिवराचे ऋण फेडतांना
संध्येच्या लहरीत डोलते श्वेतभूल;
स्तनावरच्या पदरात कुस्करले सखीने
संध्येच्या परसातले अभ्रफुल.

कल्पांत

संध्येच्या दारावर
जळती अंधूक अंधूक दिवे;
माझ्या अंगणी उतरे
डोळ्यातून आकाश भगवे.

कल्पांताच्या कोऱ्या प्रतिकास
वैफल्याचा शाप;
मसणवटीच्या हमरस्त्यांवर
वळवळता गर्द हिरवा साप

ती कशी होती वेळ
फाटली बैराग्याची झोळी;
हळूच निसटली चिमटीतून
कृष्णाची राधिका भोळी.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१०४

शेवटचा प्रवास

चुरगाळून फूल फेकले
हा सुवास शेवटचा;
इथे न जळावी आत्मीयता
हा आभास शेवटचा.
ही पृथ्वी फिरते
ज्याच्याभोवती
तो हा आस शेवटचा
दगडातून खोदून काढला
हा इतिहास शेवटचा
पुन्हा न व्हावा विध्वंस
ठरावा हा न्हास शेवटचा
येथेच संपून मार्ग हा
व्हावा प्रवास शेवटचा.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१०१

उसवलेली आठवण

दूर क्षितिजापल्याड
स्मशानवेडं गाव,
ज्याच्या शिवेवर मोजलेत
अश्वत्थ्याने घाव.

गावकुसाबाहेर सळाळती नदी
ऐलतीरी एकाकी उंबर;
अन् पैलतिरी
जरासं झुकलेलं अंबर

ओळखीच्या वाटाव्यात
अशा सवयीच्या वाटा;
दिसत नसला तरी
हळूवार सलतो काटा.

देवळाच्या पारावर
सुन्न जीवाचा बगळा;
उसवलेल्या आठवणीचा
बरसतो मेघ सावळा.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१०२

दवांचे पाणी

दूरवरच्या माळावर
अव्यक्त निळसर चांदणे;
खिन्न आत्म्याचे जसे
मंद मंद झुरणे.

युगाच्या पोकळीतून
उतरली आकाश परी;
प्रतिभा हरवली
संगमवरी स्वप्नांच्या घरी.

धुक्याच्या आडोशाला
लपले दवांचे पाणी;
वाऱ्याचा सांगावा आला
तरी भिजेना पापणी.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१०३

शोकमग्न ताजमहालाचे गीत

संगमवरी स्वप्नाची
चंदेरी लकेर...
बंदिस्त श्वासाला
श्वेतजाळी चौफेर
ताज असा उभा
यमुनेकाठी...
कुणा सम्राटाची अर्पणिका
आपल्या मल्लिकेसाठी
यमुनेच्या पाण्यावर
ताज जरासा हलला...
मूर्तिमंत प्रेमविष्कार
उदास भासला
अमर उरली प्रेमकहाणी
शहाजहान अन् मुमताज राणी
दीप प्रकाशाला
आयुष्यभर प्रकाशली वात...
ताज रडतो आहे आठवून
कारागिरांचे कापलेले हात
मी क्षणात विसरलो
ती शाश्वत अमरप्रीत...
जेव्हा ऐकले
शोकमग्न ताजमहालाचे गीत

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१०८

पाण्याचा रंग

पाण्यात विश्व अन्
विश्वातही पाणी,
विरक्त आभासाची
प्रतिबिंबित कहाणी.

सुगंधी क्षणाला चंदनाचे
सुगंधी सरण,
संगमरवरी समाधीतलेही
रडलेच असेल मरण.

पुरेसा असतो ओंजळभर पाऊस
पदरभर वारा,
गंगेच्या पाण्यातही वितळेना कसा
अहंकार सारा.

रंग घेता फुलपाखराचे
हसले निर्गंधित फूल,
फसव्या क्षणात रमले
अन् मनास पडली भूल.

पाण्याचा रंग
कधी न कुणास कळला,
स्वप्नशिल्पाच्या शोकगंधाने
साप अंधारात रडला.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१०५

श्वेतकिरण

संध्येच्या विरक्त रंगामधून
उसळत राहावा एक दीर्घ श्वास,
क्षितिजावर लुप्त व्हावेत
अंतर्वेदनेचे चिरंतन भास.

डोहातल्या बगळ्यांची विसर्जित रात्र
भरून राहिली विरहिणीच्या व्यथेत,
विस्मृतीच्या मुक्तीदारातून चैताली
त्वरेने धावते उदयास्ताच्या कथेत.

ऋतूच्या तबकातून
गळून पडले नक्षत्राचे मणी,
रेशमी वस्त्रातून उसळले
संध्येचे अद्भूत मणी.

सोनेरी दर्पणात विरून गेला
चंदनगर्भी श्वेतकिरण,
अन् संन्याशाच्या आश्रमी आले
रूणझुणते मेंदीभरले चरण.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१०६

लता मंगेशकर

मेहंदीच्या सुरावर लाजते
कुणाचे हळदीचे अंग,
निर्गंध पाकळीला लाभला
श्यामल स्वप्नगंधाचा तरंग.
हृदयात जपावी कुणाची
व्याकुळ प्रतिमा
कोकिलेचा कंठ की मोराचा नाच?
नेत्र निरांजनात हललीत ते
निर्मळ अश्रू की नितळ काच ?
संस्कृतीचा वारसा घेऊन फिरतांना
जपली जाईल सखे...
एक एक काळी नि करडी शिळा
तुझ्या कंठाशी सरस्वती...
तिच्या सावलीत बहरू दे तुझा गळा
सरते शेवटी....

Lata Mangeshkar

In the search of perfection

ओल्या मातीतून दूरवर जातात
इथले हलके पदन्यास
ध्यास घेती ह्याच सुरांचा
गूढ अंधारातले श्वास

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१०७

संभ्रमित

असाच संध्या वेळी सखे
भरून येतो ऊर;
क्षितिजाची कडा विरतांना
पक्षी निघून गेलेच दूर

कंचनीचा महाल उजळता
झंकारते मंद मंद नुपूर;
वेध घेऊन हृदयात भिनला
कुणाचा हा हळवा सूर.

असली संध्या उदासतांना
बदलू दे दीपदानाचा नूर;
कुठे मंदिरी घनगंभीर प्रार्थना
अन् जळून उरेना कापूर

आसवांनी स्वप्न भिजले
मनात दाटे हूरहूर,
जणू आसवांनी जागवले रात्री
शुभ्र चांदणे टिपूर.

अशा या संभ्रमित समयी
जान्हवीच्या पदराआड झाकून मी नूर...
दग्ध मनातले
लपवून ठेवतो काहूर

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/११२

मोरपीस

ढग पांगतांना
दर्पण प्रकाशात
प्रतिबिंब हरवले
गतजन्मीच्या वळणावर.
खुणेचे मोरपिस;
सातव्या जन्माची
सरत आली नीज.
युग हरवल्या क्षणात
व्याकुळ रूसल्या नजरा;
चंद्रिका वेडी कुणासाठी
माळून बसली गजरा.
लौकिकाची गाथा अन्
शुभ्र शुद्धत्वाची क्षिती
पूजेच्या फुलांनीही सोडलीय
निर्गंधित्वाची भीती.
चंद्रबिंबाच्या ओढीने
उचंबळे सागराचे पाणी,
कुणास ठाऊक कशी पण.
भरून आली पापणी

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१०९

झळ

तुटलो न वाकलो
न मोडता माझा कणा;
दाही दिशांनी उभे होते
काळसर्प उभारून फणा

वर्ष कित्येक कापलीत तलवारीने
पण हाती नव्हती ढाल;
शेल्यावर झेलता झेलता वार
आत्म्यावर ओतली रक्तमय पखाल.

आता सोसवेना
अंतःकरणातील दीर्घ कळ,
गाभाराचा तुटला मंदिराचा
लागली दगडातल्या देवालाही झळ.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/११०

प्रहार

दरवळ फुलांचे वाहून गेले
देठावर व्रण कायम राहिले ॥

मध्येच हेलकावली नौका
हातचे किनारे सुटू लागले ॥

देशात माझ्या मीच परदेशी
क्षणोक्षणी मन घायाळ झाले ॥

नवीन नव्हता घाव तुझा
आत्म्यावर प्रहार नेहमी झाले ॥

शिवेना कसा पिंडासही कावळा
लाख जरी मी त्यास इशारे केले ॥

सरणावर राख उरली
एक तारांगण रिते झाले ॥

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१११

श्वेतकिरणांच्या रेषा

डोहात मंद झऱ्याच्या
बुडून साप मेला;
कातडी सुकवून मृगाची
बांधे कुणी सुंदर शेला.

विस्मृतीच्या पदराआड
कुस्करलेले फूल,
दिशा बदलताना
वाऱ्यास कळते भूल.

अस्ताने ज्याच्या
भिजेना कोणाचा डोळा;
रक्तातल्या अंधारात
हरवेल तो चंद्र भोळा

श्वेतकिरणांची रेषा
राहता राहिली अधूरी;
नीज येता शेवटची
विरेल श्वासातली दरी.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/११६

अस्तित्व (२)

वादळाशी झुंज बाकी आहे
मंद लहरीवरच उदध्वस्त होऊ नकोस
तसे तर प्रतिबिंबही नसते आपले
आरशात वाकून पाहू नकोस
क्षणात विसरेल दुनिया तुला अन् मलाही
युगांचे नाते जोडू नकोस
मिटले नाव कधीचे माझे
स्मृतीपटलावर स्वप्न पुन्हा छेडू नकोस
कुणी न येथे सखा मनासारखा
साथ कुणालाही मागू नकोस
तूच तुझा किनारा शेवटी
लाटांवर वाहून जाऊ नकोस
बदलेल्या चेहऱ्यात
जुन्या त्या नजरा शोधू नकोस
मी ही हरवून बसलो गर्दीतच बहुदा
मात्र स्वतःचे अस्तित्व विसरू नकोस

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/११३

साक्षीदार

दोन सत्य
दोन संकल्प
एक संपूर्ण सृष्टी
आपल्या अस्तास
निघालेली...
काही हरवलेले क्षण
पाहू शकाल का?
हे अकल्पित दृश्य...
उद्या जेव्हा
आपण असू शकतो
एक निद्रिस्त शिला
एका वैगुण्यपूर्ण
इतिहासाचे साक्षीदार
तेव्हा
येणाऱ्या क्षणाचे
आपणच असू गुन्हेगार...!

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/११४

उंबराची सावली

डोळ्यापुढे येत राहतात तुटलेल्या दिशा
निर्घृण विश्वासघात्यांनी मारलेले खंजीर
हिशोब नाकारायचे कसे...
अन् चुकवायचे कसे।
कोठवर जपायचे मैत्र शब्दाची बेगडी जंजीर?
कपटी कोल्ह्यांची आपमतलबी हाड;
प्रकाश विकून ज्यांनी विणलय अंधाराचं कडं.
रक्ताळल्या हातानी उधळून मी चांदण्या;
एकटाच निघालो आत्म्याचे ऋण फेडण्या.
विश्वास उडत चाललाय कवटीतल्या मेंदूचा
फसवी वाटते उंबराची सावली,
पोरकी वाटते
सखीच्या कुशीतली देखणी बाहुली.
थडगी उकरली, वारूळे उस्कटली
म्हणून का सर्पाला फुटतील पाय,
मृगजळात भिजणारे
कशाला मागतील दुधातली साय
विषारी झरे लागल्यावर ओसाडले महावृक्ष
अन् घुबडांचा हल्ला...कवटीतल्या बुबळावर
आता मी कोसळतोय
कोसळतो आहे पुन्हा एकदा पेटून
लुटारू महावृक्षाच्या मुळावर

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/११५

गुंजन

मृदंगाच्या सुरासवे
अबोल प्रीत बहरली
हळूहळू सांजप्रहरी
क्षितिजाची कड उजळली
मुखचंद्रावरती हसली
नाजूक खळी
संध्याताऱ्याला गंध जिचा
लाजे ती कळी
श्वासात विरले गूज
अंतरीचे सखे,
ओतले पदरावर तुझ्या
कुणी हे शुभ्र धुके?
मृत्तीकेस असे शुभ्र
अंबराचा ध्यास,
स्तब्ध नजरेत राधिकेच्या...
होता दडलेला न्यास
कस्तुरीच्या सुवासानं
विस्तारलेल्या स्वरलहरी;
नाद रूप गंधाने
बहरली संध्या प्रहरी.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१२०

वळण

To that turn where
I miss you again
वळणं येत राहतात
शिशिरातल्या पक्ष्यांसारखे
वळणापाशी थांबून
ययाती...
अन् कपाळावरची जखम लपवत
अंताची प्रतीक्षा करणारा अश्वत्थामा
संपूर्णपणे कोरले गेलेत
वळणावर...मनावर
एका क्षणात हरवलेले अंगण
रेखाटलेली एक दीर्घ रांगोळी;
तशातच स्तब्ध गगनाखाली
सखीने उतरून ठेवली रेशमी चोळी.
संपत जाणारे आकाश
अन् मिटलेल्या डोळ्यात जपले होते
हळदभरल्या बिल्लोरी चुड्याचे ध्यास
तिच्या बंद पापणीत
गळाभर उसासे
कुंकवाच्या टिंबाचे
आकाशभर दिलासे !

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/११७

उंबराचे फूल

क्षितिजाची वीण उसवता
शुभ्र मेघांचा पिसारा झडे;
चांदण्याची माळ जपतांना
कुणी एक बैरागी पारावर रडे.
पालखीतून हुंदका आला
थांबले थकलेले भोई;
कळेना साजनशोकाला
काय द्यावे नाव बाई?
भातुकली स्मरता
स्मरते उंबराचे फुल;
उमाळ्याच्या शोधात
सापडे शिल्पभेगातील भूल.
कातडीस लाभेना
कवटीचे पवित्र अस्तर;
मसणवटीतल्या जोग्यापुढे
निष्पर्ण वृक्षाची थरथर.
स्मशानात उरला
खिन्न एकटाच कावळा;
मेंदूला येऊन बिलगतो
सुजाण शोक आंधळा,
सखीला आले रडू
त्याने त्वचा सोलली;
माझी सावली हरवलेली
डोळे खुडून पाहिली.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/११८

चंदनाची बाहुली

शुभ्र संन्यस्त घुमटात
व्याकुळ जळते समई;
निवांत क्षितिजावर
अस्तित्वास वेढते निळाई

नक्षत्राच्या शिल्पास लावली
हळद फुलांची नक्षी;
धुक्यात विसरलेल्या दिशेने
निघाला चंद्रकुलीन पक्षी.

दिशाहिन किरणाचे
पाण्यात बुडाले वनवे;
चंद्राच्या चितेभोवती
फेर धरून नाचतील काजवे.

उसवलेल्या स्वप्नोत्सवात
सजली चंदनाची बाहुली;
स्पर्शगंधी वर्तुळात
मरून पडली सावली.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/११९

निशाण

आवेशाने वस्ती सोडून
मार्ग शोधण्याचा प्रश्न
नव्हताच...
प्रश्न होता तो अस्तित्वाचा
येशूच्या मागे क्रूस घेऊन
जाणे कठीण.
अन् सॉक्रेटीसप्रमाणे
विष पिणेही कठीण
तरीही प्रत्येक पानावर
नवीन निशाण नोंदवून
भ्रमंती सुरूच आहे...!

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१२४

चंद्रास्तित्व

जळात बुडून स्वप्न विटले
मज आता गहिवर नाही,
क्षितिजाचे अंतर मिटले
झोळीत प्रतिबिंब टाक बाई.
ओढ कोठली सांग तुला
पापणीत अश्रू थांबला.
तुझ्या पाठीशी अनय उभा
दूरी बासरीचा उसासा लांबला.
सांग सावली कशी विणशील
हरवलेत रेशमाचे धागे दोरे,
मेघाच्छादित चंद्रासम
अस्तित्व माझे थरथरे.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१२१

विदुलेची चित्रं

इंद्रधनुची दोन टोकं
केव्हातरी सांधायची,
निबोणीच्या झाडाला
एक तरी चांदणी बांधायची.

नदीच्या वाळूत जपायचा
बिल्लोरी काचेचा वाडा.
परदेशी त्या पक्षासाठी
दरवाजा सताड उघडा

अंतमनी जपली खोलवर
चांदीची मंद लेकर;
रेशमाच्या कुंचल्याने
जखमी झाला न मोर.

चित्रात रेखाटते विदुला
चंद्र हरवलेले आभाळ,
मेंदीच्या नक्षीसाठी
सवाष्णीने उतरून ठेवलेलं चाळ

फकीराच्या पोट्टेमध्ये
ती गाते वैशाखाचे गाणे.
देहातून रक्त निथळताना
जपावीत कशाला पानगळीचे पाने.

विदुलेची चित्र म्हणजे
एक असंभवाच्या व्याकुळ अर्थ;
सुभद्रेच्या बिल्वासाठी
कृष्णास आवडतो एक पार्थ

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१२२

श्वेतायनाच्या उत्तरसीमेवरून

पुन्हा पुन्हा होत आहेत
जुन्या जगण्याचे आग्रह
कशी करू फोड जीवनाची
कसा करावा विग्रह

मागणे मागत गेलो रस्त्यांना
येत राहिले नकार.
आता या वेदनांचा
होतो रस्त्यावरच व्यापार.

सरले श्वेतायन
झाले तिमीर सुरू,
उत्तरसीमा मागे राहिली
काय आठवू ? काय विसरू ?

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१२३

सूर्यपुत्र

निद्रेलाही पडू लागलीत स्वप्न
दिपवून टाकणारी...थरारून टाकणारी
गुलामगिरी केविलवाणी
वाटू लागली
महागाथेत होरपळणारी...
हुकाराचा झाला दिलासा
वेदनेच्या झाली मशाली
अंधाराच्या झुगारून भोयांनी
प्रकाशाच्या उचलल्यात पखाली
पायाखाली निखारा अन्
हृदयात होती धगधगती आग
सूर्यपुत्र मिटवून गेला
मानवतेचा डाग...!

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१२८

पाऊस

कोसळणाऱ्या पावसात.
का दिलीस हाक साजणी,
क्षितिजावरून परतलो
पूस हळूच पापणी.

हरवत आहे पायवाट
झाली माती ही ओली,
ऋतूमग्न पाखरांची
ऐकताच व्याकुळ बोली,

धरतीच्याही विरल्यात भेगा
आवर गं मनाचा हुंदका,
क्षणभर बरसून जाईल मायदेशी
हा परदेशी मेघ परका.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१२५

ऋणाईत

आता काळानेच करावा प्रहार
अशी ही पृथ्वी
स्वसुखाच्या हव्यासापोटी
कोणत्या आभिषाने?
जगत आहोत आपण?
खांद्यावर क्रुस घेऊन
एक एक पुण्यात्मा निघून गेला
आणि आपण?
रोज रोज मरणारे
आत्म्यास मारणारे
श्राद्धास पुजणारे
ही धरती आकाशाच ऋण विसरलेली
आता मिटवा हा बेईमान उजेड
उगवू द्या एका नवी पृथ्वी
जन्मू द्या एक नवी सृष्टी
जी असेल नव्या सूर्याची ऋणाईत...!

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१२६

ओझं

कपाळाच्या जखमेवर
हळूच फुंकर मारायची,
आपले अस्तित्व विसरून
सावलीच सोबत करायची.

रात्र आली रात्र गेली
तरी धरतीची कुस वांझ,
रेशमी चांदण्याचं
क्षितिजपाशी उतरून ठेवलं ओझं

फिरतो मोहरलेला वारा
विश्वकुळाशी नाते जुळले तरी,
काळ सरकत राहातो
झोळीतून रत्न गळाली तरी.

संध्या येते पेरून जाते
नसानसामध्ये एक अनोखा दरवळ,
गंगेच्या लाटामध्ये विरघळणारा किरण
शोधत असतो विसाव्यासाठी हिरवळ.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१२७

कस्तुरी

मी जगत राहतो
क्षणाक्षणातून
शब्दाशब्दातून...
वेळी अवेळी भंगणाऱ्या
स्वप्नांची मला नसते जाण.
स्वप्नाला नसतात मर्यादा
अन् मर्यादिला नसते भान.
क्षितिज हरवलं तेव्हा समजलं
आकाश म्हणजे
एक सुकलेलं पान.
.... ते लागणार नाहीत संदर्भ
कस्तुरीसाठी जेव्हा गमावला प्राण.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१३२

आकाशगंगा

चंद्रगर्भ रात्री मंद चांदण्यात
नितळ आत्मा जपावा किती ।

निद्रिस्त जग अबोल ही रात्र
एकटाच मी जागणार किती ।

ग्रासून चांदण्यांना अंधार चालला
सुनसान आकाशा निरखावे किती ।

अंधुकश्या प्रकाशात कुणी न आणखी
एकटाच मी रडणार किती ।

बघता बघता तुटला तारा
व्यर्थ आकाशगंगा बदलू किती ।

आयुष्य नेहमीच थिटे रात्रीचे
हा चंद्र साथ देणार किती ।

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१२९

वधस्तंभ : संदर्भ अस्थी

सूर्याची शकले साधता येत नाही
आकांक्षांचा भुगा उचलता येत नाही

वादळातल्या अंधारात गर्वाने पेटलेत काजवे
अन् शब्दांच्या भितीने विझलेत दिवे

पिंपळाच्या झाडाखाली वधस्तंभाचे आकार
स्वप्नातल्या हिमनदीचे अश्रू भरले हुंकार

राघवाच्या स्पर्शाने शहारे शिळेतून अहिल्या
जीव ओतून क्षितीजापाशी रडती माऊल्या

हरवले अंगण जुने पडवीतल्या उन्हापुढे
थकव्या सवाष्णीचे संन्याशी वेचतो चुडे

रेश उठता पाण्यावर लाटे गेली विरून
माझ्या आत्म्याच्या अस्थी ठेव देहात पुरून

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१३०

वेदनांचे गाणे

न कळले कधी कुणाला
अंतरंग माझ्या मनातले,
न जुळले कुणाशी येथे
नाते या वेड्या मनाचे.

निर्विकार जरी मी
तुमच्यातलाच एक होतो,
परके शेवटी परकेच
का आपल्यातही मी परका होतो.

माझ्याच पदरी कसे
सारे खोटे नाणे,
उद्धस्त मनाने गावे कितीदा
शुद्ध वेदनांचे गाण.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१३१

चिता

कृष्णाच्या गमनापूर्वीच
शोकाकुल झाल्या गौळणी,
अश्रुस दिलासा देऊन
फुलांचा रंग...
विसरला अंगणी.
अस्तित्वाचे भयाण संदर्भ
शोधण्यापूर्वी.....
निर्मळ स्वप्न घसरली;
सतीच्या मांडीवर नीज येणार
तोच,
गजच्याच्या गंधाने
चिता ढासळली.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१३६

लीलीची फुले

कोपच्यात डोळ्यांच्या तू पाहू नकोस साजणे,
ओंजळीत लपवशील कसे शुभ्र चांदणे.
घायाळाच्या माथ्यावर फुंकर घाल ओली,
मातीतून उगवेल निर्वेध आस्मानासाठी बोली,
अशी दे साद की सरळ काळजास येऊन मिळे,
वेडी विद्युल्लता यावी जसे छेदून अंबर निळे.
देता नजर निर्व्याज नजरेला झाली कशी दिशाभूल,
निर्गंधित तरी मज आवडे शुभ्र लिलिचे फूल.
तुला आलिंगावे, विसरण्या हृदयावरच्या चिरा
कळेना तुला राधा म्हणून की प्रेमवेडी मीरा.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१३३

गंधर्व

संध्येच्या व्याकुळ क्षितिजावर
पसरले देवदूताने शुभ्र पंख,
गावाबाहेरच्या ओसाड मंदिरी
बैरागी वाजवतो जुनाट शंख.
कुणी वैष्णव घनगंभीर
गातो पसायदानातील मांदियाळी,
लीन असेल कृष्णरसात
कुणी एखादी मीरा भोळी.
प्रार्थना घरातील निनादतांना घंटा
येई बहरून सारा सांध्यपर्व,
या पवित्र कातरवेळीच
खिन्न गातो मनातला गंधर्व.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१३४

काचघरातील मासा

संध्येचे ऋतूमग्न झालेत तुकडे,
सुगंध जात नाही श्वासाच्या पुढे.
विरलेल्या वस्त्रांचे उसवलेत रेशीम धागे,
रक्ताचा ना वंशाचा उभा चंद्र माझ्या मागे.
पिसासारखा हलका मी तरंगत जाईल,
उसासा लांबण्यापूर्वी पसायदान गाईल.
जान्हवीच्या पदराला ओंजळभर पाण्याच आंदण,
पाण्याची तहान अन् चांदण्यांनी भरला रांजण.
पानगळीपूर्वी निघून गेलेत शिशीरातले पक्षी
सूर हरवला त्या सतारीवर दळदार बोटांची नक्षी.
मला आवडत नाही काचघरातील ऐश्वर्यवान मासा
इंद्रधनुच्या रंगातही मी रमत नाही फारसा.
दुःखाचा रंग आगळा शब्दात मांडत नाही सारे.
आत्मा निथंळतो कुणाचा अन् आकाशी चमकती तारे.

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१३५

जळू

सुख वेचले तरी रिताच भासे पसा
आला आहे जीवनात जळू हा कसा

मदमस्त वळू लागला आहे छळू
रक्त पिण्या आला वैरी हा जळू
स्वप्न सरे तम दाटे चोहीकडे असा
आला आहे जीवनात जळू हा कसा

श्वासहिन झाले देवळाचे पार
ओसाड विहिर फिरेना नार
जीव भोळा असा झाला वेडा न पिसा
आला आहे जीवनात जळू हा कसा

भरल्या दरबारी निरीस हाथ
कळेना कोण देईल हो साथ
धाव हरी तूच हरी धावून चे असा
आला आहे जीवनात जळू हा कसा

(जळू-रक्त पिणारा किडा)

तरीही...

ढगांचे सारे रंग
क्षितिजाच्या किनाऱ्यावर उधळून
संध्या प्रांजळपणे
स्पर्श करतेच ...
माझ्या आत्म्याला,
गोठवून ठेवलेलं सारं विश्व
या सांध्यापर्वावर
वितळून जाईल
अन् सावल्यांचे अस्तित्व सरून
जाईल...
अशी अटकळ होतीच
तरीही....
मरणाची खात्री असली
तरी शेवटचा श्वास लांबतोच
नाही का ?

वसंत आला

पानाफुलांचा

गर्द केसरी

असा भरजरी

वसंत आला

झाडाची पालवी

तांबुस कोवळी

घेऊन नव्हाळी

वसंत आला

फुलवित मोहर

आंब्यावर सारा

गंधीत वारा

वसंत आला

रंगगंध विसरून

पाने गाळतो जूनी

ओळख घेऊन मनी

वसंत आला

रानावनात दूर

जशी वाजते बासरी

पळस होऊन केसरी

वसंत आला

खेळकर तो हसरा

उल्हास भरला ऋतू

ऊनसावलीचा हूतूतू

वसंत आला

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१३८

कुंती : संदर्भ

सूर्याशी घडला संग

अस्तित्वाची झाली राख

रक्ताचा कण पुसताना

कुळवंशाचा फसवा धाक

सूर्य हरवता आभाळी

आली रक्ताला भरती

बाण आंधळे नियतीचे

कोणास घायाळ करती

जळे चोळीतले दूध

गेला करपून पान्हा

अश्रू ओला राधेय विचारी

सांग माझा काय गुन्हा

जुन्या प्रेयसीचे नवे संदर्भ/१३९